

Osztrák joggyakorlat. A vagyonszövetség megszüntetése iránti perben hozott ítélet alapján az árverést csupán a pernyertes fél kérheti, nem pedig az ellenfél is, aki ellen a közös tulajdon megszüntetése iránti igény érvényesített. (*Legfelsőbb törvényszék 1909. nov. 17.*) Ha az örökhagyó özvegye a hagyatéki tárgyaláson létesített egyezség szerint a leltározott hagyatékot cselekvőségekkel és szenvedőségekkel az örökrészek kifizetése ellenében átveszi, ez még nem tekinthető az optk. 1278. §-a alá eső örökségi vételnek, melynek tárgyát az egész hagyaték képezi és amelynél fogva a hagyatékot megszerző fél egyáltalán az örökös helyébe lép, hanem ez esetben a vétel tárgyát csupán a leltározott hagyatéki cselekvőségek képezik és ennél fogva a szenvedőségek kifizetése iránt elvállalt kötelezettség is csupán azokra terjed ki, amelyekre kifejezetten el lett vállalva, t. i. a leltározott szenvedőségekre. (*U. az 1909. nov. 17.*) Az atya vagyoni helyzetének utólagos változása sem jogosítja fel leányát arra, hogy a már jogerős ítélettel megállapított hozományának felemelését követelje, mert az optk. 1220. §-a értelmében a hozomány a férjhezmenetel alkalmával adandó és így annak megállapítására csupán az ezen időpontban meglévő viszonyok lehetnek irányadók. (*U. az 1909. okt. 5.*) Azt a kérdést, hogy a hagyaték az örökhagyó által örökösül nevezett „rokonai“ és „feleségének rokonai“ között törzsenként avagy fejenként egyenlő részekben osztandó-e fel, a hagyatéki bíróság is jogérvényesen eldöntheti a perenkívüli eljárásban, ha ezt az összes örökösök egyezően indítványozzák. (*U. az 1909. május 31.*)

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadó- — hivatal —
Egész évre . . . 10 kor.	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID	Budapest, VI, Andrassy-út 9.
Félévre 6 „	budapesti kir. közj.-helyettes.	

Tartalom. Magánjogi gyakorlat. — Jegyzetek a Hármaskönyvhöz. — Gyámhatósági jóváhagyást igénylő jogügyleteknél a kör- és községi jegyzők közreműködése és a 126.000—1902. B. m. r. 93. §-a. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

Magánjogi gyakorlat.

Sok nehézséget okoznak nálunk, sajátos nemzetiségi viszonyaink folytán, a nyelvi kérdések. Az elmúlt évben is a Curianál oly ítélkezést tapasztalhattunk a *végrendekezés nyelvére* vonatkozólag, mely régi törvényeknek a köztudatban már meggyökerezett értelmezésével ellentétbe helyezkedve, veszélyezteti a jogbiztonságot ott, ahol arra legnagyobb szükség van, a végrendeleti alakszerűségek kérdésében. Iratlan jogunk számos vitás kérdéseinek eldöntése helyett, az írott törvények értelmét is minduntalan vitássá teszi a Curia gyakorlata.

Az irni-olvasni nem tudó végrendelezőnél a törvény (1876: XVI. t.-cz.) nem elégszik meg azon kijelentésével, hogy a tanuk előtt felmutatott okirat az ő végrendeletét tartalmazza (5. §), hanem az erről való meggyőződését is végrendeleti alakszerűséggé teszi és miután ez a dolog természetéhez képest másképp, mint az okirat felolvasása által meg nem szereshető, a végrendeletnek a végrendelező és a tanuk előtti felolvasását is megkívánja (6. §). Nyilvánvaló tehát, hogy az irni-olvasni nem tudó végrendelező az olyan okiratot, melynek nyelvét nem érti, melynek tartalmáról tehát felolvasás által meggyőződést nem szereshet, végrendelet erejére egyáltalán nem emelheti, mert ilyen okiratot csak annak megmagyarázása

által érthetne meg, már pedig a törvény nem megmagyarázást kíván, amint hogy nem is elégedhetik meg a tanuknak hitelesség jellegével nem bíró megmagyarázásával, hanem kifejezetten a felolvasás általi meggyőződést írja elő és teszi végrendeleti kellékké. Mindazonáltal a Curia érvényesnek ismeri el már régóta* és állandóan az olyan végrendeleteket is, melyeknek nyelvét sem érti az irni-olvasni nem tudó végrendelező, feltéve, hogy a végrendelet felvételekor annak tartalmát neki megmagyarázták. Ezzel a végrendelezés megkönnyítése és a végrendeletek fentartása érdekében még valahogyan meg lehetne békülni, ha az egyik tanu által felolvasott s megmagyarázott végrendelet szövegének és megmagyarázásának hűségét a többi tanu ellenőrzése biztosítja, vagyis ha legalább a tanuk értik a végrendelet nyelvét. Ámde a Curia újabban még tovább megy a törvényt magyarázat terén és beéri azzal, hogy az a két tanu, akitől a törvény az irni-olvasni tudást kívánja meg (4. §), értse a végrendelet nyelvét, míg a másik két tanunak nemcsak irni-olvasni nem kell tudnia, de a végrendelet szövegét sem kell értenie, elegendő, ha arról ép úgy mint a végrendelező csupán megmagyarázása útján nyernek tudomást, „mert az 1876: XVI. t.-cz. 6. §-a megkívánja ugyan, hogy a tanuk a végrendelező által használt nyelvet értsék, de az nem szükséges, hogy azt a nyelvet, melyen a végrendelet szerkesztetett, mindenik alkalmazott tanu értse, sőt a 4. § azon rendelkezéséből, hogy az 1. § b) pontja esetében a tanuk közül legalább kettőnek irni-olvasni tudni kell, következik, hogy elég, ha az alkalmazott tanuk közül legalább kettő irni és olvasni tud azon a nyelven, melyen a végrendelet szerkesztetett.“**

A Curia ezen magyarázatának a törvény kifejezetten ellenmond, mert amikor a 6. § azt írja elő, hogy a „tanuknak“, tehát valamennyinek, a végrendelet „tartalmát“ ismerniök kell és „e végből“ szükséges, hogy a végrendelező által használt nyelvet értsék és a végrendelet „tartalma“ egyik tanu által „felolvastassék“: ezzel nyilvánvalóan a végrendeletet szövegének ismerésére és ennek nyelvére utal, nem pedig a tartalomnak csupán megmagyarázás útján való megismerésére és arra a nyelvre, melyen a megmagyarázás történik. Miután ugyanis a törvény a tartalom megismerése végett

* 6891/1888.

** 1908. szept. 22. 1643. sz., 1909. febr. 16. 4455. sz. és decz. 3. G. 189. sz.

annak „felolvasását“ írja elő, az alatt nem érthető egyéb, mint a szószerinti szöveg és miután továbbá „a végből“, hogy a tanuk a tartalmát megismerjék, a végrendelező által használt nyelv értését írja elő, ez alatt nem érthető más, mint a végrendelet szövegének nyelve. A 4. § pedig csak a tanuk irni és olvasni tudásáról rendelkezik és concedáljuk amaz értelmezés helyességét, hogy ez az okirat nyelvére vonatkoztatandó. De ez nem zárja ki, hogy a törvény emellett még külön megkövetelje, hogy a tanuk az okirat nyelvét bírják, ha azon irni és olvasni nem is tudnak és itt az illető tanuk számára nézve eltérően rendelkezzenek. Ezt pedig a 6. § meg is teszi, midőn a tanuktól, tehát nem kettőtől vagy háromtól, hanem valamennyitől megköveteli, hogy a végrendelet „tartalmát“ vagyis szövegét ismerniök kell. A törvény szavai és értelmük tehát teljesen kizárják a Curia magyarázatát, de ellenmond annak a törvény intenciója is. Nem lehet megelégedni azzal, hogy a végrendelező végrendeletének szövegéről, annak egyik tanu által eszközölt és csupán egy második tanu által ellenőrzött fordítása útján szerezzen tudomást, mely fordítás a hitelességnek semmi biztosítékát nem nyújtja, arra nem hivatott magánszemélytől ered és a még jelenlévő 3 tanu közül kettőnek ellenőrzése alól ki van vonva.

*

A „favor testamenti“ ezen irányzatával épen ellenkezőt tapasztalhatunk a Curiának egy „elvi jelentőségűnek“ nyilvánított másik ítéletében, mely ugyancsak a végrendelezés nyelvére vonatkozik. A német nyelvjogositvánnyal bíró kir. közjegyző által magyar nyelven felvett és a csupán németül értő végrendelezőnek német nyelven megmagyarázott közvégrendelet (közj. novella 26. §) érvénytelennek nyilvánították, mert az alkalmazott ügyleti tanuk egyike sem tudott a végrendelet magyar nyelvén sem irni, sem olvasni.* Mert „a kir. közjegyző által felveendő végrendeletek tekintetében az 1874: XXXV. t.-cz. 82. § értelmében az ott megállapított külön érvényeségi kellékeken felül, az általános kellékek betartása is szükséges, melyek szempontjából a 72. § értelmében az ügyleti tanuk közül legalább egyiknek irni és olvasni kell tudnia. Hogy pedig az irni és olvasni tudás csakis az aláírt

* 1909. május 18. 939. sz.

okirat nyelvére vonatkozhatik és ennek következtében a tanunak az okirat nyelvét kell birnia, következik a dolog természetéből, a törvény rendelkezésének céljából és közelebbről abból, hogy a tanu csakis abban az esetben képes igazolni azt, hogy az okiratnak felolvasott tartalma a végrendeletnek megfelelően van felvéve. Ezt támogatja a 72. §-nak rendelkezésével lényegileg hasonló tartalommal bírő 1876: XVI. t.-cz. 4. §-nak a birói gyakorlatban követett értelmezése is.

A Curia ezen álláspontja, amint az lapunkban már közelebbi kifejtést nyert,* szintén a törvény helytelen magyarázatán alapul. Az 1874: XXXV. t.-cz. 72. §-a azt, hogy az ügyleti tanuk közül legalább az egyik irni és olvasni tudjon, nyilván a 80. §-ra való tekintettel kívánja meg, mely parancsolólag előírja, hogy az irni nem tudó fél nevét az egyik tanu írja alá, ami nem volna teljesíthető a 72. § rendelkezése nélkül. Ez képezi a „törvény rendelkezésének célját“, melyre a Curia hivatkozik, nem pedig az, hogy legalább az egyik tanu az okirat nyelvét bírja, ami egészen más kellék, mint amelyet a 72. § felállít és amit a törvény ha megkívánt volna, mindenesetre kifejezetten elő kellett volna írnia. De nem is lehetett ez a törvény intentiója, mert mire valók és mit igazolnak egyáltalán a közjegyzői okirat felvételénél alkalmazott ügyleti tanuk? Egyszerűen azt a tényt, hogy az okirat a félnek felolvasatott, általa pedig ezután helybenhagyatott és aláíratott (74. §), vagyis hogy a fél előttük tényleg meggyőződést szerzett felolvasás vagy elolvasás által a felvett okiratnak akaratával megegyező voltáról és ennek megtörténtével hagyta azt helyben és írta alá. Sőt kivételes esetektől eltekintve, a törvény megelégszik (74. § 2. bek.) annak igazolásával is, hogy a fél a tanuk előtt csupán elismerte az okirat felolvasását vagy elolvasását, anélkül hogy ennél jelen kellene lenniök, vagyis ennek tényét is igazolniok kellene. Azt ellenben, hogy a felvett okirat tartalma megfelel a fél által a közjegyző előtt tett akaratkijelentésnek, a tanuk annyival kevésbé vannak hivatva tanusítani, mert közjegyzői okirat felvételénél általában sohasem kívántatott meg a tanuk jelenléte a fél akaratkijelentése alkalmával, — miután a 74. § kifejezett rendelkezése szerint legfeljebb csakis a felolvasás és aláírás időpontjában kell jelen lenniök, — közvégrendelet felvé-

* L. a múlt évfolyam 7. és 8. számában megjelent cikkeket.

telénél pedig a Curia 80. sz. teljes ülési döntvénye szintén csupán a kész okirat felolvasására, helybenhagyására és aláírására redukálta a tanuk megkívánt jelenlétét. Nem áll meg tehát a Curia azon kijelentése, hogy a tanunak képesnek kell lennie igazolni azt, hogy „az okiratnak felolvasott tartalma a végrendeletnek megfelelően van felvéve“, mert hiszen jelen sem kell lennie a végrendeletnél. Az ügyleti tanu nem azt igazolja, hogy a közjegyző azt foglalta okiratba, amit a fél előtte kijelentett, hanem igazolja azt, hogy amit a közjegyző felolvasott, azt a fél helybenhagyta.

A közjegyzői okirat és közvégrendelet érvényességének kellékét tehát az képezi és ahol a törvény ügyleti tanuk alkalmazását írja elő, ezeknek azt kell tanusítaniok, hogy a fél a felvett okiratnak akaratával megegyező voltáról magának felolvasás vagy elolvasás által tényleg meggyőződést szerzett. Ennek tanusíthatása szempontjából pedig közömbös, hogy a tanu az okirat nyelvét bírja-e vagy sem? Ő az okiraton aláírásával igazolja, hogy a félnek ezen okirat előtte felolvasatott és a fél által ezután helybenhagyatott és aláíratott. Azt hogy a félnek ily módon alkalma volt meggyőződnie az okiratnak akaratával megegyező voltáról; tanusíthatja, akár megértette a felolvasott okirat tartalmát, akár nem. A megértés csupán annak tanusításához volna szükséges, hogy a felolvasott szöveg tényleg megfelel a fél akaratának, erre azonban a tanu nincsen hivatva, mert közjegyzői okiratnál általában a törvény 74. §-a értelmében, közvégrendeletnél pedig a 80. sz. t. ü. döntvény értelmében jelen sem kell lennie az akaratkijelentésnél. Az okirat szövegének a felolvasott szöveggel való megegyezését pedig, amihez mindenesetre szükséges volna, hogy annak nyelvét értse, a tanu csakis betekintés által ellenőrizhetné és tanusíthatná, amit pedig a törvény nem ír elő. Annyival kevésbé kell értenie a tanunak az okirat nyelvét, mert hiszen a 79. § d) pontja értelmében a felolvasás helyébe az elolvasás léphet és a tanunak ilyen esetben a 74. § értelmében ennek megtörténtét kell igazolnia, tehát az okirat tartalmáról még egyszerű fizikai hallás útján sem kell tudomást szereznie és anélkül teljesítheti a törvényben előírt tanusítást: a fél meggyőződésének és helybenhagyó nyilatkozatának tanusítását.

Nem a tanukkal, hanem más eszközökkel biztosítja a törvény a félnek az okiratnak akaratával megegyező voltáról való meggyőződését ott, ahol a fennforgó különleges körülményeknél fogva a

puszta felolvasás erre nem alkalmas. A siketnél a felolvasás helyett kötelezően az elolvasás van előírva és ha olvasni nem tud, bizalmi személy alkalmazása, aki a jelenlétében felolvasott okirat tartalmát jelbeszéd útján közli a féllel (76. §). Ha pedig a fél nem érti az okirat nyelvét, vagy hites tolmács alkalmazandó, aki a felolvasott okirat tartalmát tolmácsolja a félnek (78. §), vagy ha a közjegyző a fél nyelvén nyelvjogosítvánnyal bír, ő magyarázza meg ezen nyelven a félnek a magyarul felvett és felolvasott okirat tartalmát (novella 26. §). A tolmácsolásnak vagy megmagyarázásnak hűsége azonban ép oly kevésbé van a tanuk vagy azok egyikének ellenőrzése alá utalva, mint a jelbeszéd helyessége. Ép oly joggal, amint a Curia megköveteli, hogy legalább egyik tanu bírja az okirat nyelvét a tolmácsolás vagy megmagyarázás helyességének ellenőrizhetése végett, megkövetelhetné a siket ügyfél esetében a tanutól a jelbeszédre való képességet is. A törvény rendelkezéseiből azonban kétségtelen, hogy az esetben, ha a fél az okirat nyelvét nem érti, a tanuknak vagy azok egyikének nem a bármi módon való értelmezés hűségét, hanem csupán a törvényben az illető esetre előirt értelmezés megtörténtét kell tanúsítaniok. A törvény a bizalmi személyben, a hites tolmácsban vagy a nyelvjogosítvánnyal bíró közjegyzőben jelöli ki az értelmezés hűségének biztosítékait, a tanuknak pedig az értelmezés tényét kell csupán tanúsítaniok, ép úgy mint egyébként a felolvasás vagy elolvasás puszta tényét. Tehát az esetben sem kell a tanuknak vagy azok egyikének az okirat nyelvét érteniök, ha a fél nem érti azt. Emellett bizonyít kétségtelenül a törvény szerkezete is. Azt ugyanis minden kétséget kizárólag igazoltuk, hogy az esetben, ha a fél bírja az okirat nyelvét, teljesen értéktelen, hogy a tanu is értse azt. Mert hiszen az akaratkijelentésnél nem kell jelen lennie, nyelvtudását tehát nem használhatja arra, hogy annak és az okirat tartalmának egyező voltát ellenőrizze és tanúsítsa; pusztán azt a körülményt pedig, hogy az okirat tényleg fel lett olvasva, tanúsíthatja akkor is, ha abból egy szót sem értett meg. Ámde a törvény 72. §-a az ügyleti tanuk azon kötelességét, hogy legalább egyiküknek irni-olvasni kell tudnia, általában állapítja meg és nem azon tanuzási esetre, amikor a fél idegen nyelvűsége (78. §) miatt hivandók meg a tanuk. Ezen kötelesség értelme tehát általános szempontból állapítandó meg és akkor azt az okirat nyelvére vonatkoztatni, vagyis azt megkövetelni, hogy az egyik tanu az okirat nyelvét bírja, nem

lehet, mert annak, amint láttuk, ott, ahol a fél bírja az okirat nyelvét, semmi jelentősége nincsen. Egészen más lenne, ha ezt a kötelességet a törvény a 78. §-ban állítaná fel, ahol a fél nem érti az okirat nyelvét. Itt annak azt az értelmet lehetne tulajdonítani, hogy legalább egyik tanunak képesnek kell lennie a tolmácsolás hűségének ellenőrzésére, itt tehát az irni-olvasni tudást az okirat nyelvére vonatkoztatni, legalább valami alappal és jelentőséggel bírnia. De miután ezt a kötelességet a törvény a tanukra általában állítja fel és annak általában az okirat nyelvére vonatkozása, amint láttuk, nem lehet: ezt a vonatkozást a kivételes esetre sem lehet megállapítani a törvény külön rendelkezése nélkül.

A most kifejtettek, ha lehet, még fokozottabb mérvben állanak a fenforgó specialis esetre, amikor t. i. a közjegyző a novella 26. §-a alapján magyar nyelven vesz fel közzérendeleletet és azt a magyarul nem értő végrendelkezőnek nyelvén, melyen jogosítvánnyal bír, megmagyarázza. Míg ugyanis abban az esetben, ha a közjegyző a fél nyelvén jogosítvánnyal nem bír, még ha azt érti is, nemcsak h. tolmács hivandó meg, de tanuk is alkalmazandók (78. §), addig ha a közjegyző nyelvjogosítvánnyal bírván, maga magyarázza meg a félnek a magyarul felvett okirat tartalmát, tanuk alkalmazását a törvény egyáltalán elő sem írja. Az tehát, hogy közzérendelelet esetében, mégis két tanura van szükség, nem abból következik, hogy a végrendelkező az okirat nyelvét nem érti és annak tartalmáról csak a közjegyző megmagyarázása útján szerez tudomást, — mert hiszen ez az egyszerű közjegyzői okiratra is áll és mégsem kell tanukat alkalmazni, — hanem abból következik, hogy a törvény 82. §-ában a közzérendeleletre általában fokozottabb alakszerűséget ír elő, akár érti a végrendelkező az okirat nyelvét, akár nem. Már most tehát, ha a fél érti a közzérendelelet nyelvét, amint láttuk, semmi értelme sincs ezt a tanuktól, vagy azok egyikétől is megkövetelni, mert hiszen nekik a megelőző akaratkijelentésnél jelen sem kell lenniök és így az okiratnak azzal megegyező voltát még akkor sem tanúsíthatják, ha nyelvét értik, viszont a felolvasás tényét enélkül is tanúsíthatják, sőt miután a 82. § első bekezdése többek között a 79. § d) pontjára való utalás által is a felolvasás helyett megengedi, hogy a végrendelkező az okiratot személyesen elolvassa, a tanuknak az okiratot nemcsak érteniök, de még hallaniok sem kell. Ha ellenben a fél nem érti a közzérendelelet nyelvét, azért nem követelhető meg a

tanuk vagy azok egyikének is nyelvtudása, mert a tanuknak kellékeit a 72. § általában a közjegyzői okiratokra nézve írja elő ezeknél pedig a fél idegen nyelvűsége a közjegyző nyelvjogosítványa esetében nem is képez tanuzási esetet és így annál kevésbé mondhatni, hogy a törvény talán a közjegyző magyarázását legalább egy tanu által ellenőriztetni kíváná.

Minden kétséget kizárólag megállapítható tehát, hogy a 72. §-ban foglalt azon rendelkezésnek, hogy az ügyleti tanuk közül legalább az egyik írni és olvasni tudjon, *nem is lehet* az az értelme, hogy legalább egyik tanunak az okirat nyelvét kell bírnia. Ezután pedig egészen közömbös, hogy mi a birói gyakorlatban elfogadott értelme az 1876:XVI. t.-cz. 4. §-ának, mert eltekintve attól, hogy épen ezen t.-cz.-nek a Curia által is idézett 21. §-a azt mondja, hogy közvégrendeletet az 1874:XXXV. t.-cz.-ben előírt módon kell tenni és így ki van zárva, hogy a „hasonló jogi rendelkezések egyenlő értelmezése“ czimén az 1876:XVI. t.-cz. bármely szakaszát bármily értelemben alkalmazhatni lehetne a közvégrendelet felvételére: épen azért, mert a végr. törv. 4. §-a lényegileg ugyanazt mondja, mint a közj. rendt. 72. §-a, egészen felesleges az előbbinek értelmezését ide vonatkoztatni és csupán az utóbbinak önmagából és ezen törvény egyéb rendelkezéseiből folyó magyarázatáról lehet szó.

A Curia álláspontja tehát jogilag mindenképen tarthatatlan, de czélszerűségi tekintetek sem teszik kívánatossá, hogy épen a közvégrendelettel szemben térjen el a Curia a „favor testamenti“ elvétől. Áll ez elsősorban a több mint 3 évtizeden keresztül folytatott gyakorlatnak megfelelően már felvett végrendeletek fentartása szempontjából, de, figyelemmel sajátos nyelvi viszonyainkra, áll a jövőre nézve is. Különös megvilágításban jelentkezik pedig a Curia gyakorlata, ha azt a magán- és a közvégrendelet kérdésében egymással szembeállítjuk. Az írástudatlan végrendelező magánvégrendelezésénél a Curia megelégszik egy tanunak még egy tanu által ellenőrizett fordításával, a nyelvjogosítvánnyal bíró közjegyző fordításához pedig szintén megkivánja legalább egy tanu ellenőrzését. Tehát sem a közjegyzői functio közhitelességének általában, sem a nyelvjogosítványban nyert specialis hitelességnek semmiféle jelentőséget nem tulajdonít és a magánszemélyt teljesen azonosítja a közjegyzővel és egyuttal hiteles fordítóval. Felesleges bővebben fejtegetni, hogy ezen álláspont önmagában

ellenmondó és semmiképen sem egyeztethető össze a törvényes rendelkezésekkel sem. A közj. rendt. és a végrend. törv. (23. §) szerint egyaránt a közjegyző mindig pótol két tanut, az ő közreműködése tehát nem szorulhat ugyanazokra a további garantiákra, melyeket a törvény egy magánszemély tanusításához még megkövetel.

*

Ugyancsak a végrendelezés nyelvéről van szó a Curianak azon ítéletében, melyben a járásbíró által a magyar nyelvet nem értő féllel magyar nyelven felvett közvégrendeletet érvényesnek mondja ki, daczára hogy annál hites tolmácsot nem alkalmazott,* mert „az 1874:XXXV. t.-cz. 78. és 82. §-ai és az 1886:VII. t.-cz. 9. és 26. §-ai egybevetéséből nem állapítható meg, hogy abban az esetben, ha az ügyfél magyarul nem beszél, a kir. közjegyző helyett eljáró kir. járásbíró feltétlenül tolmácsot tartozik alkalmazni akkor is, ha a járásbíró az ügyfél nyelvét beszéli, ellenkezőleg „a tolmács alkalmazása a kir. járásbíróra nézve nem végrendeleti érvényességi alakszerűségi követelmény, hanem hivatali eljárási kövétel, melyre a birói ügyviteli szabályok irányadók“, ezek szerint pedig annak „csak abban az esetben van helye, ha a járásbíró az ügyfél nyelvét nem beszéli s ez okból vele közvetlenül nem képes tárgyalni.“

Amint látjuk, a Curia megint a törvényt magyarázza, de ezuttal nem is bocsátkozik magyarázatának indokolásába, — ha csak annak nem tekintjük „a dolog természetére“ való hivatkozást, — hanem egyszerűen állítja a törvény értelmét, vagyis indokol azzal, ami épen petitio principii. Sőt a Curia olyasvalamit mond ki, ami régebbi törvény szerint talán tényleg állott, de amit újabb törvény kifejezetten módosított.

Ugyanis az 1874:XXXV. t.-cz. 25. §-a eredetileg azt rendelte, hogy a járásbíró azon esetekben, amelyekben a közjegyző helyett okiratokat vesz fel, a bíróságokra nézve fennálló szabályok szerint jár el.

Az 1876:XVI. t.-cz. 21. §-a azután azt mondván ki, hogy közvégrendeletet kir. járásbírók előtt is az 1874:XXXV. t.-cz.-ben előírt módon lehet tenni, a két törvény rendelkezéseinek

* 1909. szeptember 1. 2353.

összeegyeztetése vált szükségessé, nevezetesen annak a kérdésnek eldöntése, hogy — amint a Curia által 1884. április 3-án hozott 12. számú teljes ülési döntvény a kérdést felállította — „a közbérendelekek felvételénél a járásbiróságok az 1874: XXXV. t.-cz. VII. fejezetében előszabott szabályokat tartoznak-e alkalmazni, vagy ily esetben a hivatott törvény 25. §-a szerint elegendő-e a bíróságokra nézve fennálló szabályokat megtartani?” Ez a kérdés azután olyan értelemben döntetett el, hogy a járásbíró okiratok és végrendeletek felvételénél is alkalmazni tartozik azon általánosan érvényes szabályokat, melyek szerint a bíróságok eljárásairól jegyzőkönyvet vesznek fel, de a perrendtartás 546—553. §-aiban foglalt különleges szabályok csupán a másolatok és aláírások valódiságának hitelesítésére vonatkoznak.

A bíróságokra nézve fennálló szabályok megtartása tehát elegendő a közbérendelekek jegyzőkönyvi alakját és a jegyzőkönyv felvételének módját illetőleg, ellenben a végrendeletek felvételénél előforduló teendők anyagát és a jegyzőkönyvbe foglalt okirat belkellékeit illetőleg a közjegyzői rendtartás szabályait kell megtartani. Ilyen értelemben jelentette ki a Curia t. ü. döntvényében az 1874: XXXV. t.-cz. 25. §-a alapján azt, hogy „a közbérendelekek felvételénél a járásbiróságok az 1874: XXXV. t.-cz.-ben előirt módon kötelesek eljárni, és csak az okirat külalakját illetőleg tartoznak a bíróságokra nézve fennálló szabályokat alkalmazni.“ Azóta azonban a közj. rendt. 25. §-a helyébe a közj. novella 9. §-a lépett, mely azzal egyenes ellentétben azt rendeli, hogy a járásbíró a közjegyző helyett végzendő teendőknel mindazon szabályokat köteles megtartani, melyekre a közjegyzőt az 1874: XXXV. t.-cz. és az 1886: VII. t.-cz. kötelezi. Miután pedig a régi törvényszakasz a Curia által hitelesen úgy értelmeztetett, hogy a bíróságokra nézve fennálló szabályok csupán az okirat külalakjára nézve alkalmazandók, az új törvényszakasznak más értelme nem lehet, mint az, hogy a járásbíró a külalakot illetőleg is a közjegyzői törvényt tartozik alkalmazni.

Ez oly világos, hogy bővebb kifejtésre igazán nem szorul, mert csak nem tehető fel, hogy a módosító új törvény módosításával ugyanazt akarta kifejezni, mint a régi törvény. Nem vitás már most az, hogy a közj. törv. 78. §-ának esetében, okiratnál és végrendeletnél egyaránt a hites tolmács alkalmazása az okirat külalakjához tartozó feltétlen szükséges érvényességi kellék, miután a

68. § szerint az oly közjegyzői okirat, mely a..... 78. §....ban előirt kellékeknek meg nem felel, közokirat erejével nem bír, a 82. § szerint pedig végrendeletek tekintetében elsősorban a közjegyzői okiratokra nézve előszabott kellékek biztosítása szükséges. Ugyanily joggal azt is kimondhatná a Curia, hogy a járásbíró közbérendelet felvételénél ügyleti tanukat sem köteles alkalmazni, aminthogy erre a Curianak fent hivatkozott t. ü. döntvénye szerint a régi törvény alapján nem is volt szükség. De épen ezen t. ü. döntvény indokolásában mondatik ki a régi törvény alapján, hogy a közbérendelet felvételénél sem tanuknak, sem hites tolmácsnak jelenléte nem szükséges és épen ez az, amit a novella megváltoztatott, nincsen tehát semmi alap arra, hogy ezt a módosítást a tanukra vonatkoztassuk, de a hites tolmácsra nem. Mindezek után igazán nem értjük, mire alapítja a Curia azon kijelentését, hogy épen a hites tolmács alkalmazásra „a kir. járásbíróra nézve nem végrendeleti érvényességi alakszerűségi követelmény, hanem hivatali eljárási kellék“, melyre nézve a birói ügyviteli szabályok volnának irányadók? Ellentmond ennek, amint láttuk, a közj. nov. 9. §-ának és a közj. törv. 68. §-ának világos rendelkezése, de ellentmond a hites tolmácsolás alakszerűségének célja is. Az okirat, ha bíró is veszi fel, lényegesen eltér a bírósági jegyzőkönyvtől; a jegyzőkönyv a fél nyilatkozatát csupán a bíró által felfogott értelemben visszaadni van hivatva, az okirat és különösen a végrendelet ellenben nem reprodukált, hanem *szövegezett nyilatkozat*. Ha tehát az okirat nem azon a nyelven vétetik fel, mint amelyen a fél nyilatkozatát előadta, fokozottabb hitelességre szorul a közvetítő fordítás és értelmezés, mint a jegyzőkönyvnél, mely ha a fél ugyanazon nyelven is adta elő nyilatkozatát, sem tartalmazza annak szövegét. Jegyzőkönyv felvételénél tehát meg lehet elégedni azzal, hogy a bíró érti a nyelvet, melyen a fél nyilatkozatát előadta, de okiratnál és végrendeletnél nincsen ok, hogy a bírónak elengedjük azt, amit a közjegyzőtől megkövetlünk. Ha pedig a közjegyző csak úgy mellőzheti a h. tolmács alkalmazását, hogy nyelvjogosítvány alapján maga értelmezi meg hitelesen az okirat tartalmát a félnek (közj. nov. 26. §), akkor a járásbíró, aki mindig magyar nyelven köteles az okiratot felvenni és aki nyelvjogosítvánnyal egyáltalán nem bír, csakis tolmács alkalmazásával biztosíthatja az értelmezés hitelességét és ezt csupán azért, mert a fél nyelvet érti, ép oly kevésbé mellőzheti, mint

hasonló esetben a közjegyző. Kétségtelen tehát, hogy nem a Curia-nak, hanem a nagyváradi kir. táblának van igaza, mely a közvégrendeletet érvénytelennek mondotta ki, miután a bíró annak felvételénél „a törvény kötelező rendelete ellenére“ hites tolmácsot nem alkalmazott.

*

A végrendeleti alakszerűségek kérdésében egyébként a Curia-nak még következő ítéleteit emelhetjük ki. Abból, hogy a közj. törv. 106. §-a értelmében a közjegyző jogosítva van „zárt“ végrendeleteket hivatalos őrizet alá venni, az 1876: XVI. t.-cz. 23. §-a ellenben „okirat“ átadásáról szól, melyet a 24. § szerint a közjegyző zár borítékba, némely bíróságok azt a következtetést vonták le, hogy az utóbbi szakaszban szabályozott letételnél a végrendeletet borítékba zárva átadni nem lehet. A Curia azonban kimondja,¹ hogy a letételnek nem érvényességi kelléke az, hogy a végrendelet nyíltan adassék át a kir. közjegyzőnek, minélfogva a végrendelet azon az alapon, hogy az borítékba zárva adatott át, érvénytelennek nem nyilvánítható. Ugyanerre a letételi eljárásra vonatkozik a Curia egy másik ítélete,² mely szerint a közjegyzőnél letett végrendelet alakszerűségeiből való engedmény csupán a végrendeleti tanuk számára, illetve azok elengedésére vonatkozik, ellenben nem változtat a letétel azon, hogy a végrendelezőknek a két tanu előtt kell az okiratot végrendeletének kijelentenie és aláírnia, a tanuknak pedig ezt az okiraton igazolniok, mert a közjegyzőnél való letétel érvényes végrendeletet feltételez, amely eljárásnál, mint nem végrendelezési cselekménynél a végrendelet hiányai nem pótolhatók. Véleményünk szerint a Curia ezen álláspontja nem áll minden vitán felül. Az 1876: XVI. t.-cz. 23. §-a a közjegyzőnél letett végrendelet érvényességét kifejezetten csak attól a tényről teszi függővé, hogy azt a végrendelező két tanu előtt aláírta vagy elismerte általa aláírottnak, nem pedig ezen ténynek a tanuk általi igazolásától is, akiktől, amennyiben azokra egyáltalán szükség van, csupán a végrendelet aláírását követeli meg. Nem áll tehát, hogy a tanuk előtt történt aláírásnak vagy elismerésnek ilyen esetben magából a végrendelet záradékából vagy

¹ 1909. április 2. 14. sz.

² 1908. október 21. 4446. sz.

szövegéből kellene kitűnnie és arra nézve más bizonyíték helyét nem foghatna. Nevezetesen pedig nem áll, hogy ezen hiány nem volna pótolható a közjegyző előtt tett kijelentéssel és pedig azért nem, mert ez „nem végrendelezési cselekmény.“ Ennek éppen az ellenkezője áll, hiszen ez a különbség a közj. törv. 106. §-a szerint egyszerű letétel és a végrend. törv. 23. §-ában szabályozott letétel között, melynek legfontosabb kelléke az okiratnak a fél által végrendeletének való elismerése, ami hogy nem volna végrendelezési cselekmény, igazán nem állítható. Ezt bizonyítja az is, hogy a 23. § szerint a végrendeletet „személyesen“ kell átadni, amit a 106. § szintén nem ír elő és hogy a 25. § szerint a végrendelet csak a letétel időpontjától válik érvényessé, ami egyébbel, mint valamely végrendelezési cselekménnyel nem történhetett. Nem is igen egyeztethető össze a Curia ezen álláspontja azzal az immár állandóvá vált és újabban¹ is megerősített gyakorlattal, mely a külön záradékot egyáltalán nem tekinti feltétlen érvényességi kelléknek és az előirt végrendelezési cselekmények bizonyítékául elfogadja a végrendeleti tanuk vallomását is.

A Curia 80. sz. teljes ülési döntvényének felel meg az az ítélet,² mely szerint az, hogy a közvégrendelet a végrendelező jelenlétén kívül foglaltatott írásba, alaki érvényességére befolyással nincs, mert az ügymenet folyamához az írásba foglalás nem tartozik.

Az 1876: XVI. t.-cz. 35. §-ának azon rendelkezését, hogy a végrendelet az arról készült okirat megsemmisítése által is visszavonható, úgy értelmezi a Curia,³ hogy ez az örökhagyó megbízásából is véghezvihető, anélkül, hogy a megbízás külön alakisághoz volna kötve, de ebben az esetben is a megbízás teljesítésének örökhagyó életében kell történnie és közömbös, hogy az mely okból maradt el, önként értetvén, hogy a végrendeleti örökös érdemtelensége vagy bárki részéről is a kártérítési kötelezettség nincsen kizárva abban az esetben, ha a megbízás teljesítését az örökös, illetve más személy hiúsította meg.

Azt, hogy az irni nem tudó végrendelező nevét az irni-olvasni tudó tanuk egyike mint névaláíró írja alá, oly lényeges alaki kel-

¹ 1909. február 10. 4702. sz.

² Curia 1908. nov. 27. 4476. sz.

³ 1909. márczius 9. 4581. sz.

léknek tekinti a kolozsvári tábla,⁴ melynek magából az okiratból kell kitűnnie és utólagosan tanuvallomásokkal nem igazolható.

A tanuk záradékának külön keltezését a Curia nem kívánja meg.⁵ A szóbeli végrendeletnél pedig továbbra is ragaszkodik⁶ ahhoz a formális kijelentéshez, hogy az örökhatyó nyilatkozatát szóbeli végrendeletnek kívánja tekinteni.

(Második cikk következik.)

H.

Jegyzetek a Hármás Mutató-hoz.

Néhány évvel ezelőtt az Igazságügyi Közlöny szerkesztősége az igazságügyminister megbízásából a magyar igazságügyre vonatkozó írott élő joganyagot Hármás Mutató-ba összegyűjtötte s ezzel a maga elé tűzött célt: „az igazságügyi írott jog forrásainak nagy tömkelegében a tájékozódás megkönnyítését“ teljesen elérte.

Ezt az óriási munkát az arra hivatott tényezők már a megérdemelt dicséretben részesítették, s amidőn a következőkben ezen gyűjtemény egyik kis csoportjának néhány jogszabályllyal való pótlását hozom javaslatba, teljesen távol áll tőlem, hogy ezeknek a Hármás Mutató vonatkozó részéből való kimaradását a mű hibájául rójjam fel.

A Hármás Mutató első kötetének a Rendszeres Mutatónak, az igazságszolgáltatás közegeiről szóló részének IV. csoportja, a kir. közjegyzőkkel és illetve a kir. közjegyzők hatáskörével foglalkozó jogszabályokat tartalmazza. Minthogy pedig a Hármás Mutató „Tájékoztató-ja“ szerint egy-egy csoport a címének megfelelő tárggyal foglalkozó összes szabályokra utal, melyeket az igazságügyi közegeknek, itt tehát a kir. közjegyzőknek hivatalos működésükben alkalmazni *kell* vagy *lehet*, ezt a két szempontot tartva szem előtt, szerény véleményem szerint a kir. közjegyzőkről szóló IV. csoportba még az alábbi — a Hármás Mutató rendszerét követve ugyancsak időrendben sorakoztatott — jogszabályokat lehetett volna felvenni.

⁴ 1909. június 21. G. 107. sz.

⁵ 1908. szeptember 15. 741. sz.

⁶ 1909. február 3. 4305. sz.

A kereskedelmi törvény (1875. XXXVII. t.-cz.) 16., 18., 19., 41., 42., 65., 66., 104., 110., 126., 127., 128., 130., 131., 145., 146., 159., 184., 202., 203., 208., 210., 227., 249., 250. szakaszait, melyek a cégjegyzéseknek és a cégjegyzékekbe való bevezetés végett eszközöndő írásbeli bejelentések aláírásának hitelesítését tárgyzák. Ugyane törvénynek 298. és 446. §§-ai, melyek a kereskedelmi utalvány és a zálogjegy óvásról, 357. §-a, mely a vevő vagy eladó késedelmes eljárásáról felvett óvásáról, 306., 347., 351., 352., 371., 372., 380., 388., 447. és 449. §§-ai, melyek a kényszereladások tanusításáról rendelkeznek.

Az 1877. évi XX. törvénycikk 29. és 34. §§-ai szerint vagyonkezelő külön gondnok kinevezése, anyának általában, atyának vagy gyámnak az adományozó által hagyott vagyon kezeléséből való kizárása és atya által gyám kinevezése csakis a törvényben előírt alakszerűséggel ellátott végrendeletben, vagy közjegyzői okiratban történhet. Ugyane törvény 260. §-ához képest a gondnokság alá helyezendők javainak leltározásával közjegyző is megbízható.

Az 1881 : XXXIII. törvénycikk 3. §-ához felveendők a 14. és 33. §§-ok is, melyek amahhoz hasonló rendelkezéseket tartalmaznak, az 1881 : LX. törvénycikkhez pedig a 204. §.

Az 1881. évi november 1-én 3263. J. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet 39. §-a szerint, ha valaki önmagának gondnokság alá helyezése iránt meghatalmazott által terjeszti elő a kérelmet, a meghatalmazás közjegyzői okiratba foglalandó.

Az 1894. évi XXXIII. törvénycikk 41. §-a értelmében, melyet az 1904 : XXXVI. t.-cz. 9. és 19. §§-a is fenntartott, a törvénytelen gyermeknek a természetes atya által való elismerése csak akkor jegyezhető be a születési anyakönyvbe, ha az anyakönyvvezető előtt személyesen tétetik, vagy ha közokiratba van foglalva. Az 57. § esetében a házassulók személyesen szóval, vagy hitelesített okiratban nyilatkoznak, hogy közöttük házassági akadály nem forog fenn.

Az 1899 : XV. törvénycikk kiegészítendő a 26., 29., 34. és 58. szakaszokkal.

Felveszem ide az 1908. évi LVIII. törvénycikk 17. és 22. §§-ait és az 1908. évi LXI. törvénycikk 24. §-át, mely két törvény a Hármás Mutató elkészülte után hozatott, tehát nem is lehet benne. Előbbi két szakasz a csekk óvásáról, utolsó pedig

arról szól, hogy az árverésnek csak egy ingatlanjuttalékra való elrendelése esetén az összes társtulajdonosok hitelesített beadványban kérhetik az egész tkvi jószágtest elárverezését.

Szükségesnek tartom még, hogy itt két, a joggyakorlatban erősen gyökeret vert szabályt megemlítsék.

Az egyik, amely szerint az igazságügyminister megkívánja, hogy a nagykorúak által kötött s magánokiratba foglalt örökbe-fogadási szerződéseken az aláírások hitelesítve legyenek. A másik pedig a házassági ügyekben eljáró bíróságoknak az a gyakorlata, hogy a bíróság a békéltetésen meg nem jelenő félnek, ha a megjelenés nehézséggel jár, közjegyzői okiratba foglalt, vagy legalább hitelesített nyilatkozatával is megelégszik, s nem ragaszkodik a fél személyes megjelenéséhez.

Pótolva ezekkel a sorokkal a Hármas Mutatónak a kir. közjegyzőkről szóló fejezetét, a szorosabb értelemben vett közjegyzői gyakorlatra vonatkozó, a két alaptörvény és az örökösödési eljárásán kívül több mint huszonöt törvényczikkben és számos rendeletben elszórtan található jogszabályoknak egy rendszeres egészbe foglalt gyűjteménye rendelkezésünkre áll.

Dr. Bognár József

lugosi kir. közjegyző-helyettes.

Gyámhatósági jóváhagyást igénylő jogügyleteknél a kör- és községi jegyzők közreműködése és a 126.000—1902. B. m. r. 93. §-a.

A kisebb területtel bíró közjegyzőségeknek a kamarák ellenzése dacára történő felállítása, anélkül hogy azok belterjesebbé tétele végett akár a törvényhozás, akár a kormány által tétetne valami, folyton nehezebb gondokkal tölti el a kisebb jövedelemmel bíró, családos közjegyzőket, kiket utóbbi időben, — mi okból, mi okból nem, — a jogosan, igazságosan kért áthelyezéseknél mellőzött az igazságügyi kormány. Az ilyen kis helyen működő kir. közjegyző rá van utalva arra, hogy saját emberségéből állását minél intenzívebbé tegye, mert hiszen ha csakis a birói megbízásokból, meg a közjegyzői kényszer alá tartozó ügyletekből kellene megélnie, nagyon szűkösen, majdnem nélkülözésekkel jönne ki, tarthatná fenn magát.

Elismerés illeti a közjegyzők országos egyesületének vezetőit s azon kartársakat, kik a kisebb közjegyzőségek munkakörének belterjessé tétele, érdeke megóvása végett hosszabb idő óta élénk tevékenységet fejtenek ki. Meg vagyok győződve, hogy az alább ismertetendő különösen káros felfogás, eljárás a kir. közjegyzőkkel szemben, — szintén nem fogja kikerülni figyelmöket, a vidéki kartársak jól felfogott érdekében az ezen leendő segítséget, orvoslást munkálni fogják.

A vidéki közjegyzők munkakörének jelentékeny részét képezik azon adásvevési szerződések, melyeknél kiskorú vagy pedig gondnokság alatt álló fél van érdekelve. A fizetés miként leendő teljesítésére nézve a feleknek ki van már alakulva a helyes felfogásuk. A vételárat letétbe helyezik a közjegyzőhöz, kit megbiznak, hogy azt, az illetékes árvaszék rendelkezéséhez képest fizesse, ide vagy oda, vagy pedig helyezze a gyámpénztárba. Gyakori eset, hogy külföldön (Amerikában) tartózkodó egyénektől jó ilyen természetű megbízás. Szóval a bizalom, a ragaszkodás a közjegyző iránt a közönségben megvan, és dacára ennek a legnagyobb akadályokkal kell megküzdenie, hogy a beléje fektetett eme nagy bizalomnak megfelelhessen, a reábizott ügyletet perfectté tegye. A kir. közjegyző az adásvételi vagy másnemű szerződést, — az eladás szükségességét jól megtámogató iratokkal beterjeszti jóváhagyás végett az illetékes árvaszékhez.

Az árvaszék, — mert mint nem egy indokolásban kifejtette, — bizonyos támpontok nélkül az ügyben nem intézkedhetik, — az illetékes községi előjáróságához, illetve annak a pennájához, a közjegyzőhöz teszi le az ügyiratokat, hogy nyomozzon, vajon szükséges volt-e az eladás, előnyös-e a vétel és megfelel-e a vételár a forgalmi értéknek. A közjegyző maga elé idézi a feleket, kihallgatja őket, s ezen eljárás után, melyért hálás köszönettel kell hogy tartozzon neki a kir. közjegyző, ha nem úgy tünteti fel magát (mire ellenkező eset bőven van), mint a kir. közjegyző munkájának törvényes felülbirálója, annak hatósági megerősítettje, véleményes jelentésével beterjeszti az iratokat az árvaszékhez. Szó ami szó, az ügylet sorsa attól függ, hogy a közjegyző, kit a magánmunkálatok rendezésénél a kormány a kir. közjegyzők concurrensévé emelt, minő véleményt ad. Ő abban a helyzetben van, hogy az ügylet érvényessége az ő kegyétől, sanctiójától függ. Véleménye döntő. Az pedig, hogy mennyire elfogult, vagy elfogu-

latlan véleményt ad concurrensének tekintett kir. közjegyző munkájával szemben, — felesleges a kartársak előtt fejtegetnem, hiszen a lap hasábjai folyton tele vannak e tárgy körüli gravamenek felsorolásával,

Ki vagyunk e tekintetben szolgálva a körjegyzőknek teljesen. Ők e téren a szabad, a korlátlan munkálkodást teljesen biztosítják maguknak. Megcsinálják a szerződést, aláírják mint tanuk, kiállítják a községi előjárósági bizonyítványt, aláírják mint körjegyzők. A dolog megy vigan, akadálytalanul, az árvaszéket illetőleg is megvan a támpont a jóváhagyás tekintetében és a fedezést illetőleg. Így a körjegyzőknek, mint magánmunkálat teljesítésére feljósított egyénnek munkáját elfogadja az árvaszék, ha ugyanazon jegyző, mint a hatósági közeg az általa készített szerződés hátlapján bizonyítja (rendesen az irni nem tudó biróval együtt), hogy az ő munkája, melyért a felek neki szabályrendeletesen jól megfizettek, — az érdekeltekre nézve előnyös.

Nem célunk nekünk a támadás, a conflictus-keresés. Ellenkezőleg ezt kerülnünk kell. De jogainkat, érdekeinket megvédeni kötelességünk. E conflictus kikerülésére rendelkezés, intézkedés van. De úgy vagyunk ezzel is, mint a leglényegesebb törvénytől kezdve le a legjelentéktelenebb rendeletig: nem hajtatik végre. Nézetem szerint oly ügyben, melyben kiskorú vagy gondnokolt van érdekelve és melyek így gyámhatósági jóváhagyást igényelnek, a kör- és községi jegyzőknek eljárniok, közreműködniök nem szabad. Ezt elég categoricusan kimondja a 126.000—1902. B. m. r. 93. §-a e szavakkal: „nem szabad a jegyzőnek magánmunkálatra megbízást vállalnia oly ügyben, melynek hatósági elintézésében hivatali állásánál fogva részt kell vennie.“ E rendelkezést be kellett hogy vegyék az egyes vármegyék is szabályrendeleteikbe. Nem-e hatósági elintézés a hivatalosan kiállított községi bizonyítvány az ügylet előnyös voltát illetőleg? Miért nincsenek erre tekintettel az árvaszékek? Hiszen előttük fekszik e szabályrendelet. Miért nem hajtja végre a belügyminister e rendeletét? Igazán érthetetlen!

A közjegyzői karnak, a közjegyzői egyletnek kell sürgetnie e rendelet szigorú végrehajtását, felhívni arra a minister és az árvaszékek figyelmét. Fel kell hogy e hatóságok világosítsák a kör- és községi jegyzőket, hogy ily munkálatok felvállalására joguk nincs, az tiltva van. És ezt akkép sem gyakorolhatják, hogy a bizonyít-

ványt ne a szerződéskészítő, hanem a II-od jegyző írja alá, mert ez az előbbinek alárendeltje, ugyanazon előjáróságnak tagja s ezen eljárás csendes társulás lenne a rendelet tiltó szavának megkerülésére. Ha végrehajtatik e rendelet, kevesebb lesz egygyel a sérelem, ritkább a conflictus, a kellemetlenség.

Dr. Tóth Endre
tekei kir. közjegyző.

Felsőbirósági határozatok.

Közjegyzői rendtartás.

31. A végrehajtási kérvényhez A) alatt mellékelt közjegyzői okiratba foglalt házassági szerződés VI. pontja szerint végrehajtást szenvedő arra kötelezte magát, hogy az esetre, ha akár ő, akár a végrehajtató a házassági kötelékben megélni nem tudna és bármelyik fél a másikat elhagyná, végrehajtást szenvedett mindaddig, míg a házasság fel nem bontatik és vagyoni viszonyaik végérvényesen nem rendeztetnek, végrehajtatonak kezeihez külön háztartása fedezésére havonként minden hó 1-én előre 2500 korona havi összeget fizet. Az A) alatti szerződésnek idézett tartalma szerint végrehajtást szenvedőnek fizetési kötelezettsége annak a ténynek a bekövetkezése esetére van kikötve, ha akár ő, akár a végrehajtató együtt élni nem tudna és egyikük a másikat elhagyná, amiből önként következik, hogy a fizetési kötelezettség teljesítése kezdetének időpontja az elhagyáskor áll be. És minthogy a szerződésben végrehajtást szenvedőnek fizetési kötelezettsége nincs ahhoz a feltételhez kötve, hogy az elhagyásra ő szolgáltatson okot, ennél fogva végrehajtató ennek a körülménynek kimutatására nem kötelezhető, a kifejtettekhez képest csak az elhagyás, vagyis a különélés tényét köteles bizonyítani. Ennek a kötelezettségének pedig eleget tett, amennyiben a B) a. helyhatósági bizonyítvánnyal, tehát közokirattal igazolta, hogy végrehajtást szenvedőt 1908. november 28-án elhagyta s azóta különválva él. Végrehajtást szenvedőnek kifogásként felhozott s a végrehajtató által tagadott az az állítása, hogy a hozományt utóbbinak beleegyezésével oly vállalatba fektette, amelyben azt elvesztette, figyelembe venni nem lehetett, mert az 1874:XXXV. t.-cz. 113. §-a f) pontjának a 117. §-ával egybevetett értelme szerint a végrehajtást szenvedő által javaslatba hozott tanukkal való bizonyítás a vitatott ténykörülmény bizonyításaira nem nyerhet alkalmazást. (Curia 1910. febr. 8. 443. sz.)

Hagyatéki eljárás.

32. A kir. ítélőtábla az elsőbíróság végzését feloldja s ugyanazt a bíróságot arra utasítja, hogy az örökgyó halálesetfelvételét és leltárát az azokat felvevő közegnek azzal az utasítással adja vissza, hogy azokat mint köziratokat tintával újból állítsa ki, jövőre pedig az ily köziratoknak irónnal való felvételét mellőzze, az okirat újból való kiállítása és beérkezése után pedig az eljáró kir. közjegyzővel tartasson póttárgyalást, arra az összes érdekelt feleket idéztesse meg s azon a hagyaték terheit az 1894. évi XVI. t.-cz. 55. §-a 1. pontja, úgy 43. §-a és a 43194/1895. sz. igazságügyministeri rendelet 45. §-a értelmében, valamint Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye árvaszékének 14906/1909. árv. sz. határozatában megjelölten állapítsa meg s ennek megtörténtével, betartva az 1894. évi XVI. t.-cz. 71. §-a rendelkezéseit, hozzon a kifejlendőkhez képest új határozatot; mert kiskorúakat érdeklő hagyatéki ügyekben az 1894. évi XVI. t.-cz. 72. §-a második bekezdése értelmében hagyatékátadó végzés csakis a gyámhatóság által jóváhagyott egyezség alapján hozható, a jelen ügyben pedig az osztályegyezséget a nevezett árvaszék a kiskorú örökösök érdekében jóvá nem hagyta, és mert a rendelkező részben megjelöltek pótlása szükséges. (Budapesti tábla 1909. november hó 9. 6454. sz.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

33. Az a körülmény, hogy felperesek az örökgyó után fenmaradt és alakilag érvényesnek elfogadott végrendeletnek rájuk kedvező rendelkezését elfogadták, nem zárja ki azt, hogy a végrendelet többi rendelkezését az arra alkalmas alapon megtámadhassák, mert a végrendeletnek megtámadhatlanságát csak a végrendeletnek erre vonatkozó rendelkezése, vagy pedig a végrendelet elfogadott és megtámadott rendelkezéseinek szétválasztást nem tűrő egysége vagy egymástól való függése eredményezhetné; ilyen korlátozó okok pedig ezuttal fenn nem forognak. Jóllehet tehát felperesek az örökgyó végrendelete alperes javára szóló rendelkezésének megtámadásában az említett körülmény miatt korlátolva nincsenek, mindazonáltal a másodbíróság is keresetükkel helyesen utasította el a felpereseket, mert még ha való volna is, hogy örökgyó alperes javára szóló rendelkezésének indokául az alperessel fennállott házasságon kívüli viszony szolgált, ez az örökgyó rendelkezését érvénytelenné nem teheti, mert ez a körülmény az örökgyó végrendeletkezési szabadságát nem korlátolhatja s a vonatkozó rendelkezés érvényességét nem befolyásolja. (Curia 1910. január 25. 4820/909. sz.)

*

34. A ./. a. ajándékozási szerződés, amelyet nem elnevezése, hanem tartalma és az azt megkötő feleknek abban megnyilatkozó akarata szerint kell jogi szempontból megítélni és minősíteni, csaknem minden egyes rendelkezésével arra vall, hogy a felperes ebben az okiratban vagyonáról végintézkedést akart tenni, de erre vall az a tény is, hogy a felek a ./. a. okiratba foglalt jogügyletnél négy tanut alkalmaztak, tehát annyit, amennyit az 1876. évi XVI. t.-cz. az adott körülmények közt megkötött halál esetére szóló ajándékozási szerződésnek megkíván. A ./. alatti szerződés szerint a felperes az abban megjelölt ingatlan tulajdonának az alperesek javára telekkönyvi bekebelezését, ugyszintén az ingatlan birtokbavételét csak a felperesnek és nejének halála után való időben engedi meg; gondoskodik arról is, hogy mi történjék az ajándékozott ingatlanral, ha előbb hal meg az alperes férj, vagy az alperes feleség (a felperes leánya); rendelkezik a felperes három leánya örökrészenek az alperesek által kielégítéséről is, szóval a felperes valóságban végső intézkedést tesz a ./. alattiban említett ingatlanról, abban egyetemes jogutódaivá az alpereseket teszi, három leányának pedig ezek részéről hagyományok kifizetését hagyja meg. Mivel pedig a megállapított tényállás szerint az alperesek nincsenek az ajándékba adott ingatlan birtokában és az ajándékozás azzal sem ment teljesezésbe, hogy az alperesek az ingatlan tulajdonát a maguk javára a telekkönyvben előjegyeztették; mivel ily körülmények közt itt nem olyan ajándékozási ígérettel állunk szemben, amelynek teljesezését az ügyletet kötő felek az ajándékozó halálának időpontjáig felfüggesztették; mivel a felperes magát a ./. a. szerződésben arra is kötelezte, hogy az ajándékozott ingatlant elidegeníteni nem fogja, sőt beleegyezésével az ingatlanra az elidegenítés tilalmát vele szemben a telekkönyvbe is bejegyezték: a felebbezési bíróság nem sértett meg anyagi jogszabályt, midőn a ./. a. okiratba foglalt jogügyletet halál esetére való ajándékozási szerződésnek minősítette és ennek következtében annak alakai kötelekeit az 1876. évi XVI. t.-cz. 33. §-a alapján és értelmében bírálta meg.

Mivel pedig az 1876. évi XVI. t.-cz. 6. §-a megkívánja, hogy a tanúk a halál esetére ajándékozó használta nyelvét értsék, de az nem szükséges, hogy az ajándékozási szerkesztett okirat nyelvét az alkalmazott tanúk mindegyike értsék, sőt az id. t.-cz. 4. §-ának ama rendelkezéséből, hogy az 1. §-nak pontja esetében a tanúk közül legalább kettőnek írni és olvasni kell tudnia, következik, hogy elég, ha az alkalmazott tanúk közül legalább kettő írni és olvasni tud azon a nyelven, amelyen az ajándékozó okiratot szerkesztették, vagyis meg kell érteniök azt, amit írnak és olvasnak, úgy hogy annak tartalmát közvetlen észleletből is képesek megállapítani (hasonló értelemben döntött a Curia az írásbeli magánvégrendelet tekintetében 1906. december 12-én 8065/1905. és 1908. szeptember 22-én 1643. sz. a.); mivel a felebbezési

biróság ítéletének a peres felek egyező kijelentésén alapuló tényállapítása szerint a magyar nyelvű ./. a. okirat nyelvét csak annak szerkesztője és írója: V. János érti, de sem az ajándékozó, sem a másik ügyleti tanu magyarul nem tudnak: a felebbezési bíróság nem sértett meg jogszabályt, midőn a ./. a. ajándékozási okiratot az 1876: XVI. t.-cz. szerint magyarázandó rendelkezését, nevezetesen annak 4., 6. és 33. §-ai alapján érvénytelennek mondotta ki. (Curia 1909. december 3. G. 189. sz.)

*

35. A végrendeletet és pótvégrendeletet felperesek a törvényes alaki kellékek hiánya miatt azon okból kívánják érvényteleníteni, mert a) nem felelnek meg az 1876: XVI. t.-cz. 5. §-a kellékeinek, mivel a záradékokban nem igazolják a tanuk azt, hogy a végrendelező a végrendeletet a tanuk előtt írta alá, vagy hogy előttük elismerte, hogy azt már előbb önkezüleg aláírta; b) a záradékok egyes szavai áthuzva vannak, azokba írónnal több szó van beszúrva; c) mert a végrendeleteket örökhagyó megsemmisítette.

Ad a). A végrendeletek egész terjedelmükben örökhagyó által irattak és aláírtak. Az 1876: XVI. t.-cz. 5. §-a szerint az örökhagyó által írt és aláírt végrendelet esetében elégséges, ha a tanuk együttes jelenlétében és általuk értett nyelven kijelenti, hogy az okirat az ő végrendeletét tartalmazza, azt előttük aláírja, vagy már előbb általa önkezüleg aláírtnak elismeri és az, hogy ez megtörtént, magán az okiraton a tanuk által igazoltatik. A végrendeletek záradéka a tintával írott eredeti alakjukban a következőleg hangzik: „Alólirottak, mint erre különösen felkért, együttesen jelenlevő tanuk, ezennel bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert K. F. prépost-kanonok együttes jelenlétünkben általunk értett magyar nyelven, teljesen ép elmével kijelentette, hogy ezen okirat az ő sajátkezüleg írt és aláírt (pót) végrendeletét tartalmazza (tartalmazza).“ Minthogy ezek a végrendeleti záradékok a törvény 5. §-ában előírt alaki feltételeknek majdnem szóról-szóra megfelelnek; minthogy a záradékok ezen szövege: „kijelentette, hogy ezen okirat az ő sajátkezüleg írt és aláírt végrendeletét tartalmazza“, kétségtelenné teszi, hogy végrendelező a sajátkezüleg írt okiratot már előbb, általa önkezüleg aláírtnak elismerte, az a kereseti állítás, hogy a végrendeletek aláírása örökhagyó által a végrendeleti tanuk előtt el nem ismertett s hogy ez a körülmény a záradékokban igazolva nincs, alaptalan, stb.

Ad b). A felperesek további kifogását illetőleg megállapítja a kir. törvényszék, hogy az eredeti végrendeletek záradékaiban a következő beszúrások és törlések vannak: a K) alatti végrendelet záradékának szövegében az „együttesen“ szó fölé írónnal „együtt és egyszerre“ szavak vannak írva, a záradék utolsó szava után

pedig írónnal ez a szöveg van beszúrva: „mire mi ezen nyilatkozatunkat aláírtuk“. A pótvégrendelet záradékában az „általunk értett“ szavak közé „is“ szócska van írónnal betoldva s végül mindkét záradék legutolsó szava „tartalmazza“, illetve „tartalmazzák“ az előtte álló szó „t“ ragjával és a megelőző betű ékezetével együtt egy-egy czeruzavonással áthuzva, illetve törölve vannak. A végrendeleti tanuk által igazolva van, hogy ezen beszúrások és törlések a végrendelet alkotása, illetve záradékolása idejében nem voltak meg s ugyanakkor nem is tétettek az okiratra, hanem azok később, nem a végrendeleti tanuk által és nem is örökhagyó kezétől kerültek az okiratokra. Bár a törlések és beszúrások az okiratot rendszerint aggályossá teszik és alkalmasak annak bizonyító erejét csökkenteni, vagy meg is szüntetni, a kir. törvényszék a per anyagának szorgos méltatása mellett úgy találja, hogy a fenti rendellenességek sem a végrendeleteknek, sem a záradékoknak törvényszerűségét, vagy megtámadhatlanságát egyáltalán nem érintik, azok bizonyító erejét nem csökkentik, minélfogva az írónnal írt jegyzések és áthuzások, mint teljesen jelentéktelen és közömbös igazítások nem létezőknek tekintendők. Ugyanis a beszúrások nem értelemzavarók, nem pótolják, nem helyesbitik, nem változtatják a záradék jelentését s nem ellentétesek a szöveg egyéb tartalmával, az utolsó szavak keresztülhuzása pedig, történt legyen az czéltudatosan, vagy nem, örökhagyótól, vagy idegen kéztől, a záradék helyes szövegezését nem befolyásolja. És e tekintetben alaptalan felperesek azon előadása, hogy az állítmány törlésével a mondat befejezve nincs s az egész záradék nem létezőnek tekintendő. Bár a törvény 5. §-a a „tartalmazza“ szót szintén használja, de a végrendelet érvényességét nem köti ahhoz, hogy az alakosságok megtartására éppen a §-ba foglalt szavak minden eltérés nélkül alkalmaztassanak, hanem a törvény rendelkezésének elég van téve, ha azok a megfelelő értelmet foglalják magukban. Minthogy pedig a törléssel megváltoztatott szövegezés, mely szerint: „végrendelező kijelentette, hogy ezen okirat az ő végrendelete“, nemcsak hogy nem érthetetlen, vagy hiányos, hanem mondattanilag is szabatosabb és jobban megfelel a magyarság szempontjából a helyes mondat-szerkezetnek (l. a Tervezet 1822. § 2. bek.), felpereseknek ezen kifogáson alapuló kereseti kérelme is teljesen alaptalan.

Ad c). De alaptalan felpereseknek az a további érvelése is, hogy örökhagyó végrendeleteit épen ezen beszúrások és törlések által megsemmisítette, vagy érvénytelené tenni akarta. Végrendeletben nyilvánuló egyoldalú akaratot csak a végrendelező vonhatja vissza, semmisítheti meg. Minthogy pedig felperesek nem állítják, hogy az írónnal tett beszúrást és törlést örökhagyó maga eszközölte volna; minthogy továbbá a végrendeleteken előforduló czeruzajegyzések lényegtelen correctiók, ha idegen kéztől valók is, az okiratok bizonyító erejét sem alkalmasak csökkenteni, annál kevésbbé

lehet azokból a jelentéktelen változtatásokból az egész végrendelet visszavonására vagy megsemmisítésére irányuló szándékot következtetni. Sőt ép az a körülmény, hogy a tintával irt szövegben az igazítások irónnal, tehát könnyen eltávolíthatóan alkalmaztattak és pedig úgy, hogy az eredeti szövegnek sem jelentését, sem olvashatóságát nem érintik, kizárja annak a fellevését is, hogy azok akár a végrendeletek megsemmisítése, vagy visszavonása, akár állandó megváltoztatása céljából vezetettek volna az okiratra. Nem vitás ugyan, hogy örökhagyó később új végrendeletet kívánt tenni, de mindaddig, míg perrendszerű bizonyíték nem nyújtatik aziránt, hogy a korábbi végrendeletet örökhagyó újabb érvényes végrendelettel hatályon kívül helyezte, mindaddig, míg a korábbi végrendeletet érvényesen vissza nem vonta, meg nem semmisítette, vagy a visszavonást egyébként kifejező módon (Optk. 720. §) meg nem változtatta, addig az érvényesen tett korábbi rendelkezés teljes hatályában fennáll. Nem jöhet tehát figyelembe az a felperesi érvelés, hogy a végrendeleteket az újabb tervezet szövegeztetésekor megsemmisítettnek tekintette, annak bizonyítása nélkül, hogy az újabb végrendelet megkötésében az örökhagyó jogellenesen megakadályozva lett s szemben azzal, hogy a *K*) alatti végrendeletet örökhagyó három évtizeden át haláláig gondosan megőrizte; mindezeknél fogva felperesek keresetét e részben elutasítani s a *K*) és *L*) alattiakat érvényes végrendeleteknek kimondani kellett.

II. Amennyiben a *K*) és *L*) alattiak érvényes végrendeleteknek mondatnak ki, felperesek kereseti kérelme szerint a Kemenes alapra vonatkozó rendelkezések semmisek és érvénytelenek s az így felszabaduló hagyatékban a törvényes öröklésnek van helye.

1. A *K*. alap létesítése esetében a veszprémi káptalan, tehát annak minden egyes tagja saját személyében is érdekelt lévén, a *K*) alatti végrendelet tanuira nézve az 1876: XVI. t.-cikk 9. §-ának rendelkezései megtartandók lettek volna.

2. A *K*. alapra vonatkozó rendelkezések ellenkeznek a törvényvel, lehetetlen feltételt, teljesíthetetlen intézkedést foglalnak magukban.

Ad 1. Az 1878: XVI. t.-cz. 9. §-a szerint az, aki valamely végrendeletnél tanúul alkalmaztatott, a végrendelet által neki szánt előnyben csak akkor részesülhet, ha a kérdéses tanút nem számítva, a végrendelet a szükséges számú tanúk előtt történt.

Nem vitás, hogy dr. J. Á. kanonok, egyik végrendeleti tanu, a káptalan tagja, dr. R. Gy., a másik tanu, időközben, mint kanonok, szintén a testület tagjává lett. A végrendelet szerint a létesítendő *K*. alap a v—i káptalan kizárólagos kezelésére bízott. Eme rendelkezésével azonban örökhagyó a káptalanra egyáltalán nem szánt előnyt, sőt kötelezettséget rótt reá a nagyértékű vagyon kezelésével, hanem előnyt szánt az alapítvány élvezőinek, a segélyezendő tanítók-, tanuló- és iskoláknak. De feltéve, hogy hárulna

is valamely előny vagy kedvezmény az alap kezelésével a káptalanra, ebből még az id. t.-cz. 9. §-ának szükségképeni alkalmazása nem következik, mert a káptalan mint jogi személy független a tagok személyétől, s mert a káptalan egyes tagjaival, különösen pedig a végrendeleti tanukép szereplő kanonokkal szemben egyáltalán nem bizonyítható a végrendelet által közvetlen vagy közvetetten rájuk háruló előny s így a 9. §-nak be nem tartására alapított felperesi kifogás, mint alaprólküli nem foghat helyt. Felperesek azon érvelése, hogy a káptalan a nagyértékű alap kezelésével mintegy rendelkezési alapot nyerne, erkölcsi kényszer alól szabadulna, anyagi előnyben részesülne, mint általánosságban odavetett s mivel sem támogatott fellevések sem a káptalanak, sem a végrendeleti tanuknak érdekeltségét megállapítani nem alkalmasak; sőt az esetben is, ha a *K*) a végrendeletnek a *K*. alapra vonatkozó része a törvény 9. §-ának be nem tartása miatt érvénytelennek lenne is kimondható, akkor is fennmarad a pótvégrendeletnek 6. pontjában foglalt önálló rendelkezésével a *K*. alap teljes érvényében, mert a pótvégrendelet tanui az érdekeltség szempontjából felperesek által nem kifogásoltattak.

2. Azt a kereseti állítást illetőleg, hogy a *K*. alapra vonatkozó végrendeleti intézkedések ellenkeznek a törvényvel és lehetetlen, teljesíthetetlen feltételt foglalnak magukban, igaz, hogy örökhagyó a *K*) a végrendeletben így intézkedik: „a főt. káptalanon kívül soha semmiféle embernek vagy hatalomnak nem szabad a *K*. alapba avatkoznia“. Ez a rendelkezés azonban nem törvényellenes, nem lehetetlen feltétel és különösen nem ütközik a közalapítványok feletti legfelsőbb felügyeleti jog gyakorlásába.

Jogállamban a kormányhatalomnak feladata lévén a törvényes jogállapotot megvalósítani és fenntartani, az egyesek és az összeség céljainak minél tökéletesebb elérését biztosítani, nemcsak joga, hanem kötelessége is a legfőbb hatalomnak az állami élet ágazatára kiterjedő örökös és gondoskodás. Ez az államhatalom fejét illető u. n. főfelügyeleti jog, melyről az alapítványokra nézve hazánkban már legrégebbi törvényeink is rendelkeznek. Így az 1715. évi LXXIV. cikkely, majd az 1723. évi LXX. cikkely kimondja, hogy bárminő kegyes alapítványokra való felügyelést, valamint annak megvizsgálását, hogy vajjon az alapítványnak eleget tesznek-e, ő királyi szent Felsege apostoli tisztéhez képest a legfőbb hatalmánál fogva magának tartja fenn. Ez tehát államfői jog, mely hazánkban a király legfőbb kegyuri jogában leli alapját és okát, s melyet jelenleg a király felelős ministeriuma útján, illetve arra rendelt szerve a közalapítványi kir. ügyigazgatóság által gyakorol különösen avégből, hogy a közcélra szánt vagyonösszeségek mindenkor a kitűzött céljaikra fordítottassanak, az alapító szándéka és akarata pontosan teljesíttessék (1751: XXI. cikk), azok annak megfelelően kezeltessenek s ezekből illetéktelen beavat-

kozás által semmi el ne idegeníttessék. Ily értelemben főhivatása a közalapítványi kir. ügyigazgatóságnak (1867. 10.165. vállásmin. rend. 1. §) a közalapítványi alapok javainak, valamint az ezen alapokat illető mindennemű jogoknak teljes épségben megőrzése. Nem „hatalmi beavatkozás“ tehát az állam főfelügyeleti joga a közalapítványok felett, hanem épen a legerősebb biztosíték annak meggátlására, hogy a közcélra szánt vagyona bármely idegen befolyás érvényesülhessen, a legnagyobb köztekintélylyel való örökös afelett, hogy az alapító által kitűzött cél az idők folyamán meg ne hiusíttassék.

Ezt a jogot örökhagyó bizonyára nem kívánta korlátozni, vagy tiltani végrendeleti intézkedése által, ily intentió a végrendelet fenti szavaiból nem is magyarázható ki, hanem ép ezen főfelügyeleti joghoz való erős bizodalomban tette örökhagyó az idegen beavatkozás megtiltására nézve azon kijelentést, s valóban ép a kormányhatalomnak leendő törvényes kötelessége a főfelügyeleti jogon gyakorolt örökösödéssel odahatni, hogy létesítendő alapítványban a beavatkozás tilalma folytán a kizárólagos káptalani kezelés, továbbá a szigorú katolikus cél és magyar nemzeti érdek az alapító kifejezett akarata szerint örök időkre pontosan meg is valósuljon.

Örökhagyónak az a további rendelkezése, hogy: „csak a vüspöknek van joga megtekinteni, hogy (az alap) a hagyományos végrendelete szerint kezeltek-e“, szó szerinti értelemben nyilván a felügyelettel járó betekintés jogát is korlátozni kívánta.

Mínt hogy azonban a közjogon alapuló kir. felügyeleti jog semmiféle magánintézkedéssel a közcélú alapítványoktól el nem vonható, amennyiben tehát örökhagyó ezzel a tilalommal az alapítványa feletti legfelsőbb felügyeleti jog gyakorlását is kizárni akarta volna, ez a kikötés a közérdekre, valamint a jogállam céljai által indokolt törvényes gyakorlatnál fogva, mint jogellenes tilalom hatálylyal nem bírhat. Mínt hogy pedig a végrendelet tartalmából nem tűnik ki, hogy örökhagyó a fenti kikötés nélkül a közcélú alapítványt létesíteni nem akarta volna; mínt hogy a betekintés tilalma nem felfüggesztő feltételként állított fel; mínt hogy örökhagyóról, az előkelő papi állásu nagy emberbarátról feltételezendő, hogy amennyiben nem tudta, hogy ama kikötés törvényellenes, vagy kezdettől fogva lehetetlen, in dubio inkább nyugodnék bele, hogy a főcélként szemé előtt tartott alapítvány, ha már a kikötés meg nem állhat, feltétlenül létesüljön, míntsem az egész rendelkezés elmaradjon; mínt hogy eszerint az alaprendelet és a beavatkozás, vagy betekintés tilalmának kettéválasztása az örökhagyó célzatával egyenes ellentétben nem áll: ezért az utóbbinak lehetetlensége nem az alapintézkedést teszi érvénytelenné, hanem mint törvényellenes, jogilag lehetetlen feltétel, illetve teljesíthetetlen meghagyás, vagy kikötés egyszerűen nem létező-

nek tekintendő. (Tervezet 1845. §). Hogy pedig a beavatkozás és betekintés tilalmát örökhagyó maga sem tekintette feltétlenül alkalmazandó érvényességi kelléknek, mutatja a későbbi keletkezésű M) alatti irat tartalma, amelyben a tervezett alapítvány létesítését már ily korlátokhoz nem köti. Ezek szerint örökhagyónak a K) és L) alatt végrendeletekben a K. alapra vonatkozó rendelkezése nem érvénytelen, a felperesek által kifogásolt czimeken az meg nem támadható stb. (Curia 1909. november 30. 3900. sz.)

*

36. Az 1876:XVI. t.-cz. 2. §-a szerint írásbeli magánvégrendeletnél tanu ugyan nem lehet az, aki hamis eskü, vagy nyereségvágyból elkövetett büntett miatt jogerősen elítélve volt, s így a perfelek előadása szerint vitatható, az 1880:XXXVII. t.-cz. 23. §-ában foglalt intézkedésre való tekintettel is az a körülmény, hogy a végrendeletnél tanuként szereplő P. J., aki hivatali sikkasztás vétségéért kéthavi fogházra jogerősen elítélve volt, a végrendeleti tanuzási képességgel bír-e s így az alpereseknek e részben a végrendelet érvényessége ellen támasztott kifogása s P. J. végrendeleti tanu a részbeni képessége birói döntés tárgyát kell hogy képezze egyrészt a tekintetben, hogy a hivatali sikkasztás nyereségvágyból elkövetett bűncselekményt képez-e, másrészt hogyha igen, e cselekmény folytán jogerős elítéltetés kizárja-e P. J.-t a tanuzási képességből, vagy az elítéltetés hatálya mely időre terjed ki? A kir. tábla is úgy találta, hogy P. J. végrendeleti tanu a végrendelet alkotása idejében végrendeleti tanuzási képességgel bírt, s alpereseknek ez alapon támasztott kifogása megállható alappal nem bír. Ugyanis a Btk. 462. §-ába ütköző s-a 464. § szerint minősülő hivatali sikkasztás vétsége a vagyon ellen irányuló bűncselekményt képez, miután azonban e bűncselekménynek a törvény által megállapított ismérvei és alkatelemei közé a jogtalan vagyoni haszonszerzés felvéve nincsen, e cselekmény a nyereségvágyból elkövetett büntettek közé nem sorolható s a kérdéses esetben a tényállás szerint ily büntettet nem is képez.

De ha ily bűncselekménynek lenne is tekinthető, akkor is, miután P. J. tanu jogerősen hivatali sikkasztás miatt lett elítélve s kéthavi fogházbüntetése a vizsgálati fogságával kitöltöttnek mondott ki, 1901. január 17-én, tehát a P. J.-ra kiszabott büntetés is már foganatosított; így tehát a végrendeletnek 1904. február 27-én történt alkotásakor P. J. tanu végrendeleti tanuzási képességgel bírt, mert a Btk. 57. §-ának 2. bekezdése szerint kiszabható mellékbüntetés, mely azonban P. J.-sal szemben alkalmazva nem is lett, leghosszabb határideje, a három év eltelt.

Vitatható ugyan az a körülmény, hogy az 1876:XVI. t.-cz. 2. §-ában foglalt tanuzási képesség elvesztése nem feltétlen, tehát

oly hatályú-e, hogy az egyszer s mindenkorra kizárja az illetőt, a kir. tábla azonban figyelemmel az általános polgári törvénykönyv tervezetének 1827. §-ában is kifejezésre jutó s eddig is alkalmazásban lévő azon birói gyakorlatra, hogy a tanuzási képesség elvesztése csak időlegesnek tekintett, sőt az idézett §-ban már a nyereségvágyból elkövetett bűncselekmény kizárási okot nem is fog képezni, hanem csakis a hamis tanuzás és hamis eskü büntette, arra az álláspontra helyezkedik, hogy a végrendeleti tanuzási képességnek nyereségvágyból elkövetett bűncselekmény okából elvesztése időleges, s ennek hatálya az elítélés következtébeni büntetés hatályának megszűntével szintén elenyészik.

Ez alapon tehát, miután P. J. tanu a végrendelet tétele alkalmával tanuzási képességgel bírt s a végrendelet tételénél az előírt alakiságok betartottak, a kir. törvényszék felperes keresetének indokoltan adott helyet. (Curia 1909. november 17. 4163. sz. a kolozsvári tábla indokainak hagyásával.)

*

37. Örökhagyó és az 1. rendű alperes 1886. október 24-én közjegyző előtt két külön okiratba foglalt, azonban minden tekintetben egyező végrendeletben akként rendelkeztek haláluk esetére, az akkori meglévő és még szerzendő összes vagyonaikról, hogy azokat kölcsönösen, mint egyik a másiknak kizárólagos örököse egymás után örököljék. Az alperes M. A. fenti külön végrendeletét később 1902. június hó 12-én kelt közjegyzői okirat szerint egyoldalúan visszavonta s erről a visszavonásról az örökhagyót nem értesítette s az örökhagyó erről tényleg tudomással nem bírt. Nem vitás, hogy alperes és az örökhagyó ágyassági viszonyban éltek.

Vitás azonban az, hogy alperesnek azon ténye által, hogy az 1886. október 24-én alkotott végrendeletét visszavonta, az örökhagyó által az alperes javára alkotott hasontartalmú végrendelet hatályát veszítette-e vagy sem? és megilleti-e annak alapján az alperest az örökhagyó után a törvényes örökösökkel szemben a végrendeleti öröklési jog? Az örökhagyónak az alperes javára tett rendelkezése azon a feltevésen alapult, hogy az alperes elhalálása után, ennek vagyonában — amelyet a végrendeletek kölcsönös kijelentése szerint együtt szereztek — az örökhagyóval egy napon alkotott azonos tartalmú végrendelet alapján ő fog örökölni, illetve hogy az alperes hasontartalmú végrendeletét fenntartja. Az örökhagyó végrendeleti intézkedésének az az indoka tehát oki összefüggésben áll az alperes ama végrendeleti intézkedésével, amely szerint ő összes vagyonainak örökösévé szintén az örökhagyót rendelte, s ekként kétségtelen, hogy az alperes azon tényével, hogy a saját végrendeletét egyoldalúan visszavonta s arról az örökhagyót nem értesítette, nemcsak az örökhagyó esetleg be-

következhett öröklési jogát, de azt is meghiusította, hogy az örökhagyó saját végrendeletét visszavonhassa, vagy attól eltérő módon rendelkezessék; már pedig ebből az következik, hogy az örökhagyónak az alperes javára tett végrendeleténél megtevesztett, amiért az alperes, aki azt előidézte, eme végrendelet alapján nem örökölhét, s a felperesek jogosítva vannak ennek a végrendeletnek a félretételét kérelmezni. (Curia 1909. november 11. 3649. sz.)

*

38. Az öröklési jog elévül, ha azt az arra jogosított örökös a megszakítás nélkül lefolyt elévülési időn (32 éven) belül nem gyakorolta, illetve ezen időn belül folyamatba tett s egyúttal sikerre vezető perrel nem érvényesítette. Ehhez képest az öröklési jog elévülése nem függ attól, hogy az öröklés tárgyát tevő dolgot az ellenérdekű fél el is birtokolja, másfelől pedig az elévülésre, mint a jog érvényesítését megakadályozó körülményre minden, tehát az az érdekelt birtokos is sikerrel hivatkozhatik, aki az öröklési jog tárgyát el sem birtokolta.

A néhai K. Zs. után fennmaradt hagyatéokra vonatkozó öröklési jog az ő elhalálásával 1865. márczius 14-én nyílt meg, az tehát ettől a naptól kezdve gyakorolható, illetve érvényesíthető volt; tekintettel tehát arra, hogy felperes, illetve jogelőde az őt megillető öröklési jogát ennek megnyitától számított több mint 32 éven át sem tetteleg nem gyakorolta, sem perrel nem érvényesítette, ez az öröklési jog elévült, az tehát az alperesek kifogása folytán meg nem ítéhető s így az, hogy az alperesek az öröklési jog tárgyát elbirtokolták-e, vagy sem, a felperes igényére annál kevésbé bír jelentőséggel, mert az alperes, illetve a jogelőde a kereseti ingatlanokat apja halálától kezdve a maga nevében birtokolta s így azokat el is birtokolhatta. (Curia 1909. november 30. 3583. sz.)

*

39. A postamester ugyan nem állami tisztviselő, ámde tekintve, hogy a posta, mint a magyar állami szervezetnek egyik tényezője, közintézmény: a postamester a kir. államkincstárral megkötött ama szerződése következtében, amelylyel állami feladatnak, t. i. a postajog körébe vágó tennivalóknak ellátására vállalkozik, szolgálati kötelezettségei és felelőssége szempontjából közhivatalnok, amint azt a m. kir. Curia büntetőjogi szempontból már ismételt ki is mondotta. A közhivatal erkölcsi jellege és az avval kapcsolatos erkölcsi kötelezettségek kizárják annak a lehetőségét, hogy annak elnyerése bármily alakban anyagi előnyök szerzésétől legyen függővé tehető és hogy az üzérkedés tárgyává legyen. S kétségtelenül ezen a felfogáson sarkal a kereskedelemügyi m. kir. minis-ternek 1894. évi október hó 5-én 69568. sz. a kibocsátott az a rendelete, amely a posta- és távirdaszemélyzet körében, valamint

a postamesterek között is az állomáscseréket megszüntette, kimondván, hogy a postamesterek üresedések esetén, a kiírt pályázat alapján kérhetik áthelyezésüket, illetve kinevezésüket más állomásra. Mindezek szerint akkor, amikor a II. r. felperes és az alperes postamesteri állásaiknak koholt okokkal felcserélésére szerződtek olyképen, hogy a II. r. felperes az alperesnek a cseréért 12000 koronát fizet, tiltott jogügyletet kötöttek, ebből pedig birói uton érvényesíthető kötelezettség nem származik. (Curia 1910. január 18. 5479. sz.)

*

40. Megállapítható, hogy néhai N. G. J. mintegy 16 éven át felperessel ágyassági viszonyt folytatott, amelyből 3 gyermek származott s hogy ez idő alatt felperes őt hosszabban tartotta, sőt ruházta is, mindezekért neki atyja elhalálása után öröklendő vagyonából 10,000 forintot ígért fizetni. Minthogy pedig a házassági köteléken kívül folytatott benső szerelmi viszony s az ennek fentartása céljából teljesített tartás jutalmazásául ígért pénzösszeg, a kir. törvényszék helyesen felhívott indokai szerint, sem az ígért tevőjével, sem annak örökösével szemben birói uton nem érvényesíthető: s minthogy az a tény, hogy a gyermekek tartásdíja tekintetében felperes néh. N. G. J.-val megegyezett s ez utóbbi vele szemben annak megfizetésére kötelezettséget vállalt, a bizonyítás eredménye alapján meg nem állapítható, ily jogalkotó tény hiányában pedig, miután azt felperes birói uton érvényesíteni éven át elmulasztotta, ez állandóan követett birói gyakorlat szerint, olyannak tekintendő, mint aki gyermekei tartásdíjáról azok természetes atyjával szemben lemondott s a tartást magára vállalta: mindezeknél fogva a másodbiróság ítéletét az itt felhozott indokai alapján helyben kellett hagyni. (Curia 1910. január 11. 5394. sz.)

*

41. Az állandóan követett birói gyakorlat szerint tartást tárgyozó és visszatérő időszakonként készpénzben fizetni kötelezett igény hosszabb időt kitevő multa nézve felszaporodottan egy összegben utólag csak akkor érvényesíthető, ha az igényjogosult kimutatja, hogy arra az elmúlt időszakokra nézve igényét kivülről álló okoknál fogva annak idejében nem érvényesíthette; ehhez képest egymagában véve nem bir jogi jelentőséggel az, hogy az igényjogosult annak idejében igényét esetről-esetre fentartotta, illetőleg igényének kielégítését magánuton szorgalmazta. (Curia 1910. december 30. G. 220. sz.)

*

42. Az a nemzetközi jogi általános szabály, hogy személyi állapotát tárgyozó kérdésekben mindenki hazájának birói jogható-

sága alatt áll, nem zárja ki, hogy ott, ahol azt a vagyoni érdekek sürgős megvédelmezése szükségessé teszi, a belföldi bíróság külföldiekkel szemben ilyen kérdésekben is jogsegélyt nyújtson ideiglenesen addig, amíg a külföldinek hazai bírósága nem intézkedik. Az a körülmény tehát, hogy az alperes születésénél fogva osztrák állampolgár, egymagában véve nem szolgálhat alapul arra nézve, hogy a vagyoni érdekek sürgős megvédelmezése céljából folyamatba tett jelen gondnokság alá helyezési eljárásban a birói illetőség hiánya észleltessék akkor, amikor alperes nem is állította, hogy hazájának birói hatósága ebben a kérdésben már intézkedett volna. (Curia 1910. január 20. 5787. sz. a budapesti tábla indokainak helybenhagyásával.)

*

43. A kölcsönügylet nem az adóslevél kiállítása által vagy azáltal jön létre, hogy az adós a kölcsön újítását a hitelezőtől kéri és azt a hitelező igéri, mindkettő pedig esetleg a kölcsön megvalósítása iránt intézkedik, hanem jogilag csak a kölcsönösszegnek az adós részére megfelelő kiszolgáltatása által; következésképpen az adós mindaddig, míg részére a kölcsönösszeg megfelelően kiszolgáltatva nincs, jogilag nincs elzárva attól, hogy a kölcsönt egészben vagy részben igénybe ne vegye, tehát ez esetben a kölcsönösszeget, habár azzal őt a hitelező meg is kínálta, felvenni nem tartozik. (Curia 1909. december 15. G. 200. sz.)

*

44. Nincsen oly jogszabály, amely megállapítaná, hogy az a tkvi tulajdonostárs, akinek ingatlanjuttaléka elérve nem lett ugyan, de akinek ingatlanjuttalékát szintén terhelte az a tehertétel, amelynek behajtása végett egyedül a másik tulajdonostárs ingatlanjuttaléka árvereztetett el, biztosítást nyújtani lenne köteles az árverést szenvedett tulajdonostársnak arra a kárra nézve, amelyet az utóbbi szenvedett állítólag azáltal, hogy a közös teher egyedül az ő elérvezett ingatlanjuttalékáért befolyt vételárból lett kielégítve. (Curia 1909. január 11. 5915. sz.)

*

45. Az 1881 : LX. t.-cz. 72. §-a értelmében a bérbeadót törvényes zálogjog a kibérelt helyiségben levő ingóságokra csak félévi bérösszeg erejéig illeti meg és ez alapon, a hivatkozott t.-cz. 119. §-a szerint, csakis eme bérösszeg követelése fejében igényelheti a törvényes elsőbbséget; a bérlő által a bérösszegen felül teljesítendő egyéb szolgáltatások, amelyek nem kifejezetten a bér helyett vagy a bérösszegbe beszámítandólag állapították meg, szerződés szerint a bérösszeg jogi természetével nem birnak. (Curia 1909. december 30. 4410. sz.)

Közlemények.

Közgyűlések. A magyarországi kir. közjegyzők orsz. egyesülete és a budapesti kir. közjegyzői kamara m. hó 20-án tartották meg ez évi rendes közgyűlésüket. Helyszűke miatt legközelebbi számunkban hozzuk a részletes tudósításokat.

*

A Magyarországi kir. közjegyzők országos egyletének központi bizottsága múlt hó 3-án ülést tartott Szabó Albert budapesti kir. közjegyző irodájában.

Jakab Géza elnök az ülést megnyitja és jelenti, hogy dr. Sziklai Zoltán központi bizottsági tag ezen tagságára vonatkozólag benyújtott lemondását visszavonta. Jelenti továbbá, hogy megbízatásához képest a *dr. Charmant Oszkár* által készítendő reformmunkálat anyagának gyűjtése végett megkereste az összes közjegyzői kamarákat s a budapesti kir. közjegyzői kamara területén ezt a megkeresést minden egyes közjegyzőnek megküldötte, mely bejelentéseket a bizottság helyeslőleg tudomásul veszi.

Szabó Albert pénzkezelő, a kiküldött számvizsgálók által megvizsgált s az 1909-ik év kezelésére vonatkozó számadásait úgy az országos egyleti, valamint a segélyalapra kiterjedőleg bemutatván, a bizottság azokat a közgyűlésnek elfogadásra ajánlja és a pénzkezelőnek a felmentvény megadását javasolja.

Elnök ezután előterjeszti a nyugdíjegylet vagyonának ezen-tuli kezelését, úgyszintén a szakértőhöz intézendő kérdőpontokra és a vele folytatandó tárgyalásokra vonatkozó javaslatait, melyeket a bizottság elfogad és a további eljárás vezetésére *Jakab Géza* elnököt és *Szabó Albert*-et küldi ki.

Dr. Szécsi Ferencz előadó ismereteti a kolozsvári kir. közjegyzői kamara közgyűlése által a közjegyzői intézmény sérelmeinek tanulmányozására s annak alapján a sérelmek orvoslása tárgyában javaslattételre kiküldött bizottság emlékiratát, melyet a kolozsvári kir. közjegyzői kamara az Országos Egyletnek megküldött. A memorandum kiterjeszkedik a közjegyzői intézmény nagyszámú s minden sürgetés dacára máig sem orvosolt sérelmeikre, melyek közül különösen a szűk hatáskör, a közjegyzői helyek folytonos, indokolatlan szaporítása, az elavult díjszabás és a sérelmes kinevezési rendszer emelendők ki. Részletesen foglalkozik az emlékirat a községi jegyzők köz- és kari érdeket sértő magánmunkálatairól s hiteles adatok gyűjtését, s az igazságügyi kormány elé leendő terjesztését javasolja. Előadó indítványára a bizottság kimondja, hogy az Országos Egylet a kolozsvári kir.

közjegyzői kamara átiratát helyeslőleg tudomásul veszi, egyúttal azonban utal dr. Charmant Oszkárnak az előbb ügködött igazságügyministertől nyert és hasonló célú szolgáló megbízatására; továbbá külön is helyeselve a kolozsvári kamara emlékiratában foglalt ama indítványt, mely szerint a községi jegyzők magánmunkálati ügykörében tapasztalt visszaélések megvilágítására konkrét hiteles adatok gyűjtessenek, arra kéri fel a kamarát, hogy az adatok gyűjtését mielőbb megkezdeni s azokat — illetékes helyen, kellő időben és módon leendő egységes érvényesítés céljából — az Országos Egylet vezetőségéhez juttatni sziveskedjék.

Dr. Szécsi Ferencz, mint a telepítési törvényjavaslat vizsgálatára kiküldött bizottság tagja, felveti a kérdést, vajon a központi bizottság óhajt-e tovább is foglalkozni a fentérintett törvényjavaslattal. *Dr. Holitscher Szigfrid*, *Szabó Albert* és *Rupp Zsigmond* hozzászólása után a bizottság elhatározza, hogy a kérdéssel tovább is foglalkozni fog s a már kiküldött szűkebb bizottságot utasítja, hogy konkrét indítványt tegyen.

Elnök indítványára a bizottság végül elhatározza, hogy javasolni fogja a közgyűlésnek, miszerint az új igazságügyministert az egylet felirat útján üdvözölje s a felirat szövegezésével a bizottság *dr. Szécsi Ferencz* titkárt bizza meg.

Több tagfelvétel, kilépés és segélyezési ügy elintézése után az elnök az ülést berekeszti.

*

A Magyarországi kir. közjegyzőhelyettesek országos egyesülete f. évi január hó 29-én tartotta meg ez évi rendes közgyűlését *dr. Hedry Aladár* elnökle mellett.

A közgyűlés elhatározta, hogy tekintettel az igazságügyi kormány vezetésében időközben történt személyváltozásra, az egyesület az elnök vezetésével testületileg üdvözölni fogja *dr. Székely Ferencz* igazságügyminister urat, egyben az egyesület vezetősége által még az előző igazságügyi kormány alatt kidolgozott memorandumot, mely a helyettesi kar összes sérelmeit és az egyesület összes kívánságait magában foglalja, át fogja nyújtani.

Dr. Hedry Aladár elnök részéről tett indítvány folytán elhatározta a közgyűlés, hogy az egyesület a közjegyzői törvényről alkotandó reformjavaslat munkálataiban résztvesz és ennek elérhető céljából, akár a rendes havi összejöveteleket megelőzőleg, akár pedig más megállapítandó napokon, megbeszéléseket tart, mely alkalmakkor az 1874. évi XXXV. törvényczikk szakaszai kapcsolatban a reformtörekvésekkel, egyenként megbeszélés tárgyává tételnek s eme megbeszélések eredményeképp alakulna ki a célba vett reformtervezet.

Végül megválasztották elnökké: dr. Hedry Aladár; bizottsági rendes tagokká: dr. Wagner Béla, dr. Hajós Béla Ödön, dr. Holitscher Sigfrid, dr. Sümegi László, dr. Teleszky Béla, dr. Schilling Lajos, dr. Barta Nándor, dr. Gramling Elemér; és póttagokká: dr. Gröber Aladár, dr. Pekker Béla, dr. Füzesséry Dezső, egyesületi rendes tagok.

*

Az örökösödési ügyek forgalma. Az ország 1908. évi közállapotairól szóló kormányjelentés szerint 1908. évben rendes örökösödési ügyekben — részint hivatalból, részint kérelemre — 125,660 esetben indított meg az eljárás, melyhez hozzávéve még az 1907. évről folyamatban maradt 32,512 örökösödési ügyet, az összes elintézésre váró ügyek száma 158,172 volt. Túlnyomó részben, számszerint 105,613 esetben hivatalból, míg 20,047 esetben kérelemre indított meg az eljárás. Végleges befejezést nyert összesen 123,929, míg 34,243 folyamatban maradt, de csak 1689 bírói kézen, a többi részint kir. közjegyzőnél (18,480), részint községi vagy körjegyzőnél (9675) volt. Az elintézett ügyek befejezési módját tekintve, 109,070 teljes átadással, 5136 teljes perre utasítással, 839 részleges átadással és perre utasítással, míg 9624 egyéb módon ért véget.

Mint rendesen, most is téves ez a kimutatás annyiban, hogy a gyámhatósághoz bemutatott és ott megrekedt ügyeket a közjegyzőnél elintézetlenül maradt ügyek között mutatja ki. Nyilvánvalóan kitűnik ez a közjegyzői ügyforgalmi kimutatásból (l. alább), mely szerint a közjegyző kezén maradt és a megbízó bírósághoz visszavárólag visszaterjesztett ügyek száma 1908. év végén *együttvéve* 9444 volt és így nem állhat az, hogy a kir. közjegyzőnél 18,480 ügy maradt volna vissza, hanem legalább is 10,000 az árvaszékekhez bemutatott és ott el nem intézett ügyek száma.

Az örökösödési és hagyományi bizonyítványok iránti kérelmek száma 40-nel szaporodva, 3744 volt. Hozzáadva ehhez az 1907. évről folyamatban maradt 562 ily ügyet, elintézésre várt összesen 4306. Mint az 1907. év folyamán, úgy most is a budapesti (795) és a győri (725) kir. ítélőtábla területén fekvő járásbírósághoz érkeztek számottevően ilyen ügyek és ugyancsak a temesvári kir. tábla szerepel a legkisebb számmal (98). A szaporodás általában oly minimális, hogy újból csak konstatálhatjuk, miszerint ez a jogeszköz nem vált be és megérett az elejtésre.

*

A közjegyzői ügyforgalomról 1908. évben ugyanaz a jelentés számol be. Eszerint a kir. közjegyzők 14,680 kényszer alá eső és 51,693 egyéb okiratot vettek fel 1908. évben. A kényszerokiratok közt a házastársak és jegyesek közti vagyonátruházási szerződés fordult elő legtöbbször (67^{30/0}), míg az egyéb okiratok közt az adásvevési szerződések (34^{70/0}) szerepeltek legsűrűbben. A hozomány átvételéről 1342, házastársak és jegyesek közti vagyonátruházásról 9880, ugyanazok közti bizonyító okiratok és meghatalmazásokról 3138, vakok, siketnémák, siketek és némák által kiállított okiratokról 320, adás-vételi szerződésekről 17,971, egyéb vagyonátruházási szerződésekről 9633, kölcsönszerződésekről, adósági nyilatkozatokról 11.819 közjegyzői okirat vétetett fel; azon magánokiratok száma pedig, melyek közokiratokká minősítették, 108 volt. Megjegyezzük ehelyütt, hogy az igazságügyminisztérium által kibocsátott kimutatási blanketta egy lényeges hibában szenved. Az első rovat ugyanis a hozomány átvételéről szóló okiratokat említi és hivatkozik az 1886:VII. t.-cz. 21. §-ára, a második rovat a házastársak és jegyesek közötti vagyonátruházásokat és hivatkozik u. a. t.-czikk 22. § a), b) és c) pontjaira. Hol mutatandók ki már most a *házassági szerződések*, melyek nem egyszerű hozományátvételi elismervények? A hivatkozott törvényhely szerint a második rovatban volnának kimutatandók (1886:VII. t.-cz. 22. § a): „azon szerződések, melyek a házastársak *mint; ilyenek* közötti vagyoni viszonyokat szabályozzák“) dacára hogy a rovat felirata csupán u. a. § b) és c) pontjában felsorolt ügyleteket foglalja magában és a házassági szerződés semmiképen sem tekintendő „házastársak és jegyesek közötti vagyonátruházási“ szerződésnek. Eszerint tehát az első rovatban volna helyük, amennyiben mint rendesen az átvett hozományról kiállított elismervényt is tartalmazzák. Az eredmény az, hogy hol ide, hol oda soroltnak és így igazi számuk meg nem állapítható. Így nem hiszük, hogy a házassági szerződések és hozományelismervények száma összesen csak 1342 lett volna és kétségtelen, hogy előbbiek egy része a házastársak és jegyesek közötti vagyonátruházások téves elnevezése alatt szerepel. Pedig kétségtelen, hogy ez egyike a legfontosabb adatoknak a kimutatásban, mert hivatva van képet nyújtani arról, hogy népünkben mennyire van meg, hol és milyen körökben a hajlam a házassági vagyoni jogot szerződésileg szabályozni, ami a törvényes házassági vagyoni jogi rendszer megválasz-

tásánál polgári törvénykönyvünk megalkotásakor igen lényeges szempont lesz.

A halálesetre szóló intézkedések száma 9595 volt, ezek közül közvégrendelet 7809, közokirat minőségével felruházott magánvégrendelet csupán 41, letett végrendelet 751, örökösödési szerződés 994.

A kiadott tanusítványok száma 348,448 volt (1907. évben 317,121). A tanusítványok között váltóóvás volt 209,180, névaláírások hitelesítése 66,703, másolatok és könyvkivonat hitelesítése 53,537, fordítások hitelesítése 12,314, egyéb tanusítvány 6714.

Hagyatéktárgyalási ügyben bíróságoktól új megbízás, illetőleg folytatólagos vagy póttárgyalást igénylő ügy 116.353 volt, elintéztett ezekből és az 1907. évről fenmaradt ügyekből összesen 115,810, a közjegyző kezén maradt, illetőleg visszavárólag a megbízó bírósághoz van visszaterjesztve 9444. Az egyéb birói és hatósági megbízások száma 4190 volt.

A 150,526 okirat legnagyobb része (147,085) magyar nyelven, 1137 német, 232 oláh, 24 tót, 14 horvát, 8 szerb és 2026 olasz nyelven vétetett fel. Ez a kimutatás azonban teljesen hibás. A felvett közjegyzői okiratok összes száma ugyanis a kimutatás szerint csupán 66,373 volt, amihez járul még 8803 közvégrendelet és örökösödési szerződés. A kimutatás ellenben az ügykönyvbe történt összes bevezetéseket (150,526) nevezi el „okirat“-nak és ezek közül állapítja meg a fenti számokat. Miután azonban az ügykönyvbe tudvalevőleg a névaláíráshitelesítési és egyéb jegyzőkönyvek is bevezetendők és ezek törvény szerint mindig magyar nyelven veendőek fel, a nyelvi adatok olyképp helyesbitendők, hogy 75,176 okirat közül 71,735 vétetett fel magyar nyelven, ami így is igen kedvező számarány.

*

A szombathelyi kir. közjegyzői kamara f. évi január hó 30-án megtartott üléséből felirattal üdvözölte az új igazságügy-ministert, melyben a közjegyzői kar évek óta hangoztatott sérelmeinek orvoslását is kéri. A feliratot a következőkben közöljük:

Az állam fennállásának alapja az igazság, mely a jogrend és a jogbiztonságban nyilvánul, ezek megteremtésének egyik legfontosabb szerve pedig a megelőző jogvédelemben gyökerezik. Ezért az állami élet előhaldadásának fokát ma már igazságügyi szervezete s ebben a közjegyzői intézmény fejlettsége mutatja!

A törvénykezésnek a közigazgatási eljárástól történt elválasztása a peres és perenkívüli eljárás elválasztását is szükségszerűleg magával vonta, s ép a perenkívüli eljárás ellátására lett a közjegyzői intézmény nálunk is behozva, hogy a kezdet nehézségein keresztülhatolva, majdan a perenkívüli eljárás önálló vitelében a megelőző jogvédelemben fejtsse ki korszakalkotó hivatását s legyen a jogrend és jogbiztonság megszilárdításának az állami fejlődést hatalmasan elősegítő tényezője. Ámde törpe utódok Horváth Boldizsár eme messzeható alkotását nemhogy fejlesztették és előbbre vitték, de minden intézmény, így a közjegyzői hatáskör sarkalatos léte alapját képező azon jogelvnek, hogy csak ezen intézmény keretében működő, gyakorlatilag képzett egyének legyenek az egyes közjegyzői állásokra kinevezhetők, a törvényhozás által történt megváltoztatásával, a legigazságtalanabb kinevezési rendszert honosították meg!

Az 1886 : VII. t.-cz. 1. §-ának c) pontja és ennek helytelen értelmezése folytán politikai árverés tárgyaivá tétettek a közjegyzői állások, s az érdemeket szerzett közjegyzők áthelyezés utján előmenetele, a közjegyzőhelyettesek kinevezése a legnagyobb ritkaságok közé tartozik; de már-már mindennapivá válik azon szegyenletes állapot, hogy a közjegyzői kamarák törvényen alapuló indokolt jelölése és jelentésének teljes figyelmen kívül hagyásával, idegen befolyás folytán kinevezett egyének erkölcsi züllése magát az intézmény erkölcsi alapját, jó hírnevét támadja meg, mint azt sajnos kamaránk területén s legutóbb a szegedi esetről is tapasztaltuk!

Azon támogatás, melyre 519/I. M. E. 919. szám alatt kelt leiratával Nagyméltóságod az igazságügyi tárcza átvétele alkalmával kamaránkat felhívta, nézetünk szerint csak kölcsönös lehet.

Nagyméltóságod ércznel maradandóbb emléket emel magának, ha azt a minden erkölcsi alapot nélkülöző kinevezési rendszert, mely nemcsak a közjegyzői intézményt, de magát az ország igazságszolgáltatását s az igazságba vetett hitet ingatja, megszünteti, s a közjegyzői intézmény fejlesztésével azt hivatásának magaslatára a megelőző jogvédelem és perenkívüli ügyek teljes egészének önálló ellátására hivatott működésre segíti, s a belügyministerrel egyetértőleg megszünteti azon visszás állapotot mely a községi és körjegyzőknek magánmunkálatok ellátására feljogosítása folytán, nemcsak az ügyvédi, de a közjegyzői működést is bénává, a közjegyzői és ügyvédi kar megélhetését kétségessé, s mert annak végszervei, a községi és körjegyzők nem hivatalos ügyekkel, de magánügyek elintézésével, sokszor a házastársi viszony elhallgatásával házastársak között létrejött érvénytelen ügyletek gyártásával foglalkoznak, s a hivatalos ügyek ellátását gyakran az állam és községek igazságtalan megterhelésével járattalan segédekre bizzák, az ország közigazgatását is teljesen tönkreteszti.

Legyen meggyőződve Nagyméltóságod, hogy az ország java a törvény, a jogrend, az igazság és közjólet s a jogbiztonság megteremtésére irányuló alkotmányos intézkedéseiben a közérdek szolgálatában mindig előljáró kamaránk hivatásos kötelességének fogja tartani, hogy Nagyméltóságodat a legönzletlenebbül, legodaadóbban támogassa, amint eddig is megtettünk mindent nemcsak intézményünk, de a magyar igazságügy fej-

lesztésére korszakot alkotó magyar magánjogi törvénykönyv megteremtésének munkáját illetőleg is, melyben rámutatunk arra a szerencsétlen irányzatra, mely a magyar magánjog egységes törvénykönyvbe foglalásának czégére alatt nem a magyar magánjogot, de a német birodalmi törvénykönyvnek elrontott fordítását tette munkálatainak alapjává, s ebből akar alkotni magyar jogot!

Ez alkalommal is fel kell hívunk Nagyméltóságod figyelmét azon körülményre, hogy a magánjogi törvénykönyv tervezetének előkészítésére kiküldött bizottság, az ingatlan adásvételi szerződések formakellékeinek megállapításánál az egyszerű okirati alakokkal megelégedett, noha a német birodalmi törvénykönyv ezen ügyleteknél a közokirati alakot és pedig teljes következetességgel érvényességi kellékül azért állítja fel, mert hiteles telekkönyv csak hiteles okiraton, vagy legalább is hitelesített aláírásokkal ellátott magánokmányon alapulhat. A polgári törvénykönyv tervezete tehát a német birodalmi törvénykönyvnek a telekkönyvi intézményre vonatkozó intézkedését átveszi, lefordítja s csak azt épen, mi abban lényeges és amire az egész rendszer alapítva van, a hiteles közokirat érvényességi kellékül kimondását mellőzi, azon tarthatatlan megokolással, mert a közjegyzői költségek gyakran többre rugnának, mint amennyit az ingatlan megér!

Kegyelmes Urunk! Ha ezen indokolás való volna is, akkor sem állhatna meg, mert hiszen a földbirtok elaprózásának káros voltát felismerve, egyáltalán nem ártalmas, de csak hasznos volna, ha oly kis parcellák forgalmát, amelyek még egy közjegyzői okirat költségeit sem bírák el, ezzel is megnehezítjük!

De ezen indokolás még csak nem is igaz! Idecsatoljuk azon kimutatás egy példányát, melyben a községi és körjegyzőknek a törvényhatóságok által magánmunkálatokért járó díjai vannak megállapítva; ebből világosan kitűnik, hogy a községi és körjegyzők díja, a kir. közjegyzők díjánál igen sok helyen magasabb összegben van megállapítva, s míg az adásvételi szerződéseknel a közjegyzők legmagasabb díja 500 forint vagyis 1000 korona, addig a községi és körjegyzők a legtöbb helyen minden korlátozás nélkül minden 1000 korona után 1 koronával emelkedő díjakat számíthatnak. Sajnálattal kell tehát kimondanunk, hogy a codifikáló bizottság, midőn ily indokolással a telekkönyvi bejegyzések alapjául nem a közokiratot, hanem a magánokirati kelléket fogadja el, s ezzel a telekkönyvi intézmény közhitele és céljával összeegyeztethetőnek tartja a házastársak közt a házastársi viszony elhallgatásával ingatlan vagyon átruházása iránt létesült teljesen érvénytelen, hamis és hamisított magánokiratokat, nemcsak a telekkönyv közhitelét teszi illusoriussá, de vagy elfogultság, vagy ismeret hiányából valótlant állított, s azt az egyszerű körülményt sem tudta felismerni, hogy a telekkönyvi intézmény fejlődését nem a közjegyzői okiratok díjai, de azon körülmény akadályozza s teszi a kisebb ügyleteknél a felekre drágává, hogy az kérvényezéssel van egybekötve, holott mint állami nyilvánkönyvnél csupán az okmányok minden kérvény nélküli bemutatásának kötelezővé tétele volna szükségkép kimondandó,

mit az ingatlanok átruházásánál csakis a közokirati alak elfogadása és általános kötelezővé tétele által lehet megvalósítani.

Midőn tehát Nagyméltóságodat magas állásában tisztelettel üdvözöljük, s Nagyméltóságod eddigi működését ismerve, magas állásában kifejtendő munkájához a magyar alkotmány szigorú betartására tett ígéretéhez a legszebb reményeket fűzzük, kérjük Nagyméltóságodat, hogy a magyar közjegyzői intézmény fejlesztését programjába felvenni s azt az ország igazságügyének érdeke s Horváth Boldizsár nemes céljának megfelelően megvalósítani kegyeskedjék!

*

Adat a községi jegyzők magánmunkálataihoz. Egy krassószörényvármegyei közjegyző a fél útján panaszt tétetett a kir. közjegyző ellen szabálytalan dijszámítás és amiatt, mert a felet lebeszélte arról, hogy a szerződést a jegyzővel készíttesse. A vizsgálat folyamán megállapított a dijszámítás szabályszerűsége és beigazolást nyert, hogy a közjegyző a felet csupán arra tanította ki, hogy a jegyző a szóbanforgó vagyonfelosztási szerződés készítésére magánmegbízást nem vállalhat, miután abban kiskorúak is érdekelve vannak és így az árvaszék azt, mint minden ilyen szerződést, adatok beszerzése és véleményadás végett ki fogja adni a jegyzőnek, aki ily esetben mint hatósági közeg hivatalosan jár el. „Miután pedig a kir. közjegyző ezen figyelmeztetés megtételével és a jegyzők által elvégezhető megengedett magánmunkálatok tárgyában kibocsátott 126000/1902. sz. belügyministeri rendelet 93. § 3-ik bekezdésében foglalt rendelkezés idézésével nem hogy helytelenül járt el, hanem csakis az 1874 : XXXV. t.-cz. 59. §-ban előirt köteletségét teljesítette“, — ellene a további eljárás beszünttetett. Egyuttal a temesvári kir. közjegyzői kamara elrendelte az iratoknak Krassó-Szörényvármegye alispánjához leendő áttételét, mert a vizsgálat folyamán az is kiderült, hogy az illető körjegyző a büntető perrendt. 97. §-ához előirt XIII. sz. minta nyomtatványon vett a féllal jegyzőkönyvbe egy a kir. közjegyző ellen irányuló, a felügyeleti jogkörbe eső panaszt, azt igtató jegyzőkönyvbe bevezette, számmal ellátta, vagyis magának ily ügyben hatósági jelleget tulajdonított és így „azon hivatalos hatalommal, melyet neki az 1896 : XXXIII. t.-cz.-ben foglalt bünvádi perrendtartás 525. §-a mint rendőri közegnek kizárólag a büntető törvényekbe ütköző valamely cselekménynek jegyzőkönyvbe vételére és nyomozására megad, nyilvánvalóan visszaélt“. Az alispán, min-

denben magáévá tévén a kamara álláspontját, a körjegyzőt a jövőre nézve törvényszerű eljárás követésére utasította.

*

Katonatiszt lakhelye. A Curia egy konkrét eset alkalmából a következő elvi kijelentést tette: A nem vitás tényállás szerint P. Aurél örökhagyó, mint tényleges szolgálatban álló cs. és kir. 72. gyalogezredbeli százados legutóbb Pozsonyban volt állomáson s ebből az okból Pozsonyban tartózkodott ugyan s itt is halt el, itt tartózkodása azonban nem tekinthető általa szabadon s önkényt választott állandó lakóhelynek, mert Pozsonyban tartózkodása a katonai felsőbb hatóság rendelkezésén alapult és bármennyi ideig is tartott, csak az ideiglenesség jellegével bírt, mely nem szüntette meg örökhagyónak Hátszeghez, mint illetőségi községéhez való tartozandóságát, következésképp örökhagyónak, mint hátszegi illetőségű magyar honosnak, a fentebbiek szerint állandó lakásául Hátszeg illetőségi községe tekintendő, ez pedig az osztr. polg. tkv. alkalmazásának jogterületén lévén: ebből az indokból örökhagyó egész hagyatékára az osztr. polg. tkv. örökösödési jogszabályai voltak alkalmazandók.

*

Személyi hírek. Meghalt *dr. Hübsch Adolf* csacvai kir. körjegyző. Állásáról lemondott *Schulc Sándor* abádszalóki kir. körjegyző.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a körjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadó- hivatal
Egész évre . . . 10 kor.	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID	====
Félévre 6 „	budapesti kir. közj.-helyettes.	Budapest, VI, Andrassy-út 9.

Tartalom. Magánjogi gyakorlat. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

Magánjogi gyakorlat.

(Második cikk.¹)

Az osztályrabocsátás és betudás kérdésében a Curia eddigi gyakorlatától és összes jogi íróink tanításától eltérően ujabban azt az álláspontot foglalja el, hogy annak tárgyát az örökhagyó által életében leszármazójának ajándékozott vagyoneérték nem képezi, „mert a hárulás jogcímében, az ajándékozásban, a betudás elengedése már bennfoglaltatik”,² maga az ajándékozás fogalma és ténye kizárja azt, hogy az ajándékozott vagyon a törvényes örökrészbe beszámíttassék,³ az ajándékozás már magában foglalja a betudás elengedését,⁴ minden egyes esetben egyuttal kimondván azt, hogy az ajándékkal szemben az ideigl. törv. szab. 8. §-a, értelmében csak az esetleg megsértett köteles rész kiegészítése volna követelhető, de nem annak számításba vétele a törvényes osztályrész megállapításánál is. Kétségtelen, hogy ez a magyarázat alig fér össze azzal, amit a betudási intézmény jogforrását képező 1840: VIII.

¹ Az első cikket 1. lapunk f. évi 3. számában.

² 1908. szeptember 9. 1756. sz.

³ 1908. szeptember 2. 986. sz.

⁴ 1908. november 6. 2431. sz.